

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา การจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยกับการส่งเสริมการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยจะเสนอผลการศึกษาเป็น 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา
- ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ในสถาบันอุดมศึกษา
- ตอนที่ 3 ทบวงมหาวิทยาลัยกับการส่งเสริมการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ในสถาบันอุดมศึกษา
- ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ในสถาบันอุดมศึกษา

ตอนที่ 1: แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา

นิสิตนักศึกษา คือ ทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของการอุดมศึกษา จึงเป็นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาที่จะพัฒนาเขาเหล่านั้นให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นผลมาจากการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ ในการดำเนินงานในหน้าที่ ความรับผิดชอบ อย่างดีที่สุด จากการศึกษาวัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาหลาย ๆ แห่งจะพบว่าสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนา นิสิตนักศึกษา โดยส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ที่คิดอย่างมีวิจารณญาณ ส่งเสริมให้เป็นพลเมืองดี เข้าใจตนเอง และเข้ากับผู้อื่นได้ รวมทั้งสามารถประกอบอาชีพได้ในอนาคต (ธิดารัตน์ บุญนุช, 2528)

ผลการศึกษาและวิจัยจำนวนมาก ชี้ให้เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษามีอิทธิพลต่อนิสิตนักศึกษา ต่างๆกัน ทั้งในด้านของค่านิยมและเป้าประสงค์ บางสถาบันอุดมศึกษามีอิทธิพลสูง และบางสถาบันมีสิ่งแวดล้อมที่กระทบต่อนิสิตนักศึกษาอย่างมากในเชิงเปรียบเทียบกับสถาบันอื่นๆ ทั้งสถาบันอุดมศึกษา และนิสิตนักศึกษามีลักษณะหลายหลากต่าง ๆ กัน จึงมีการพัฒนาที่แตกต่างกันด้วย (พรชูลี อาชวอำรุง, 2525) เมื่อนิสิตนักศึกษาเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยใหม่ ๆ บุคลิกภาพยังไม่ชัดเจนด้วยเหตุนี้ชีวิตในมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นการสอนในห้องเรียนหรือกิจกรรมนอกห้องเรียน จึงมีคุณค่าและมีผลต่อการ

เรียนของนักศึกษา (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2524) มหาวิทยาลัยจึงมีอิทธิพลอย่างมากและจำเป็นที่จะต้องรับผิดชอบต่อการพัฒนานักศึกษา (ธิดารัตน์ บุญนุช, 2525)

ทฤษฎีและรูปแบบ ที่ใช้ในการพัฒนานิสิตนักศึกษานี้ ได้มีผู้ศึกษาไว้หลายรูปแบบได้แก่ กลุ่มทฤษฎีจิต-สังคม (Psychosocial Theories) กลุ่มทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Developmental Theories) รูปแบบทางด้านวุฒิภาวะ (Maturity Models) รูปแบบด้านสัญลักษณ์ (Typology Models) รวมทั้งรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (Person-Environment Interaction Models) (Widick, Knefelkamp, L., and Parker, 1980) และในกลุ่มทฤษฎีจิต-สังคม (Psychosocial Theories) นี้ ทฤษฎีของชิคเคอริง (Chickering, 1993 อ้างถึงในวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2537) นับเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษามีชื่อเสียงโดยเขาเสนอว่า นิสิตนักศึกษที่เรียนในสถาบันอุดมศึกษา 4 ปีนั้น จะมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาถึง 7 ด้าน กล่าวคือ

1. การพัฒนาสมรรถภาพ (Developing Competence) ด้านสมรรถนะนี้ชิคเคอริง อธิบายว่า การที่คนจะพัฒนาความสามารถด้านนี้ได้จะต้องบรรลุ 3 องค์ประกอบ คือ

1.1 มีสติปัญญาความคิดวิจารณ์ญาณ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ต่อสู้ อดทนด้านวิชาการอย่างไม่เบื่อน่ายท้อถอย มีความมานะพยายามบากบั่น อยากจะเรียนรู้ อยากจะทำงานให้เสร็จอย่างสมบูรณ์ที่สุด ลงทุนเพื่อการศึกษา กล้าแสดงความคิดเห็น สนใจการอภิปรายโต้แย้งเสนอเหตุผลรับฟังเหตุผล กระตือรือร้นจะแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ

1.2 สมรรถนะทางกายและทักษะการทำอะไรด้วยมือเป็น หมายถึง การที่นิสิตสามารถจะรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บความสามารถป้องกันโรคภัยไข้เจ็บอันอาจส่งผลกระทบต่อไปสู่อการเรียน หรือการทำงานในอนาคตนอกจากสุขภาพทางกายแล้ว ต้องมีความคล่องตัวในการใช้มือหยิบจับทำงานต่าง ๆ ได้ด้วยมือของตนเองอีกด้วย

1.3 สมรรถนะทางสังคม มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ เข้าสังคมเป็นสื่อสารกับผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

2. การจัดการด้านอารมณ์ (Managing Emotions) คือ การรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเอง ควบคุมอารมณ์เป็นการแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เคารพและยอมรับอารมณ์ของคนอื่น ๆ ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเรื่องอารมณ์นี้ เป็นเครื่องแสดงความเป็นเด็กหรือเป็นใหญ่ของตนได้ชัดเจน การที่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาดี จะรู้จักวิธีการแสดงอย่างเหมาะสม เช่น เมื่อโกรธก็จะไม่แสดงกิริยาว่าจลาหยาบคาย มีสติที่จะรู้ว่าขณะนั้นสถานการณ์นั้น ๆ ควรจะปฏิบัติตนหรือแสดงพฤติกรรมอย่างไรจึงจะถูกต้อง ซึ่งเรื่องนี้ทางพุทธศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมไทย ได้สอนไว้มากให้คนรู้จักจะงับอารมณ์ และมีสติที่จะควบคุมอารมณ์ได้

3. ความคล่องตัว (Moving Through Autonomy Toward Interdependence) นิสิตนักศึกษาจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นผู้ใหญ่ขึ้น โดยการรู้จักการพึ่งตนเองให้มากขึ้น ยืนอยู่บนขาของตนเองได้ คล่องตัวในการคิด ตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไม่ต้องพึ่งพ่อแม่เพื่อนฝูงมากนัก เช่น จะเรียนวิชาอะไร บางครั้งนิสิตนักศึกษาก็ต้องพึ่งเพื่อน ถ้าเพื่อนเรียนจึงจะเรียนด้วย ถ้าเพื่อนไม่เรียนก็เรียนไม่ได้ กลัวไม่มีเพื่อนทั้ง ๆ ที่ใจอยากเรียน ถ้ายังมีลักษณะเช่นนี้อยู่ แสดงว่านิสิตนักศึกษาผู้นั้นยังพัฒนาความคล่องตัวได้น้อย ความคล่องตัวนี้รวมไปถึงเรื่องของการใช้จ่ายการเงินด้วย การรู้จักใช้เงินตามที่ผู้ปกครองให้อย่างระมัดระวังตามกระเป๋าที่มี ก็เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความคล่องตัวหรือความเป็นไทแก่ตน ไม่สร้างหนี้สินที่อาจจะติดนิสัยนี้ไปในอนาคตได้

4. การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน (Establishing Identity) ตามปกติวัยรุ่นมักจะลอกเลียนพฤติกรรม บุคลิกลักษณะจากบุคคลรอบข้างที่ตนศรัทธา นิสิตนักศึกษาก็เช่นกัน ก่อนที่จะพัฒนาครบ มีเอกลักษณ์เฉพาะตนนั้น เขาจะพัฒนาจากการเลียนแบบ บุคลิก วิธีการคิด วิธีการพูด การวางท่าทางการแต่งกาย จากบุคคลแวดล้อมที่เขารักหรือศรัทธา ผู้นั้นอาจจะเป็น บิดา มารดา อาจารย์ หรือดารา นักร้อง นักแสดงก็ได้ แต่ 4 ปีในรั้วมหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาจะค่อย ๆ พัฒนาเอกลักษณ์ของตนเองเพิ่มขึ้น มีความเชื่อมั่นใจในตนเอง และมีบุคลิกภาพเฉพาะตน

5. การพัฒนาวุฒิภาวะในสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Developing Mature Inter-personal Relationships) เมื่อนิสิตนักศึกษาเริ่มเปลี่ยนแปลงจากวัยรุ่นเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ย่อมพัฒนาความมีอิสระในการเลือกคบคน หรือมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผล ตามความคิดของตนเองเพิ่มขึ้น ซึ่งแต่เดิมอาจจะเป็นเพียงตามเพื่อนไป โดยไม่ได้คิดว่าควรจะมีสัมพันธภาพกับใคร ในฐานะใด ในระยะที่นิสิตนักศึกษาพัฒนาขึ้นจะยอมรับให้บุคคลอื่นที่มีความแตกต่างจากตนเรียนรู้ที่จะอดทนต่อความไม่เหมือนของผู้อื่นยอมรับเป็นมิตรกับคนที่มีความแตกต่างมากขึ้น ตลอดจนมีความเห็นของตัวเองมากขึ้น

6. การทำให้เป้าหมายชัดเจน (Developing Purpose) ในระยะที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยนี้ นิสิตนักศึกษาจะค่อย ๆ มีความชัดเจนในเป้าหมายชีวิตของตนมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการงานในอนาคต อยากมีอาชีพใด ๆ อยากเป็นอะไร อยากมีสถานะในสังคมอย่างไร นอกจากความกระจ่างชัดในเป้าหมายชีวิตของการทำงานแล้ว ก็ยังมีเป้าหมายอื่นอีก เช่น เรื่องของการแต่งงาน จะแต่งงานหรือจะอยู่เป็นโสดดี การใช้ชีวิตในสังคม จะชอบสังคมกลุ่มเพื่อนกลุ่มใด จะมีอุดมการณ์หรือมุ่งเข็มชีวิตของตนไปอยู่ที่ทิศทางใดนั้น 4 ปีของการศึกษาในรั้วอุดมศึกษา ทำให้นิสิตนักศึกษามีความกระจ่างในเป้าหมายชีวิตเด่นชัดขึ้น

7. การพัฒนาความเป็นผู้มีคุณธรรม (Developing Integrity) เมื่อนิสิตนักศึกษาได้ก้าวจากปี 1 ไปสู่ปีที่ 4 ของการศึกษา ควรจะได้พัฒนาตนเองรอบด้าน อันประกอบเป็นตัวนิสิตนักศึกษาที่สมบูรณ์ เช่น เรื่องของความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม ซึ่งในอดีตอาจจะยังไม่มีค่านิยมแน่นอน เมื่อศึกษาในรั้ว

มหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาที่จะพัฒนามาสู่จุดที่ค่อนข้างมั่นคง ระยะ 4 ปี ของการปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อในรั้วมหาวิทยาลัยนี้ นิสิตนักศึกษาได้รับการพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ในตนเองมากที่สุด บุรณาการแห่งตนนี้จึงพร้อมไปด้วยการมีอุดมการณ์ การมีค่านิยมเป็นของตนเอง มีความคิด ความเชื่อ ถือในสิ่งใดนั้นหรือความซื่อสัตย์ ตลอดจนสามารถที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ มิลเลอร์และพริ้นส์(Miller and Prince,1976) ได้ให้แนวคิด ในการพัฒนานิสิตนัก ศึกษาว่าจะต้องมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้-

1. วัตถุประสงค์ของสถาบันและนโยบายการรับนักศึกษา คือ การกำหนดนโยบายการรับนัก ศึกษาซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการตั้งกฎเกณฑ์และเมื่อรับเข้ามาแล้วก็ต้องมุ่งจัดเสริมประสบการณ์และ การสอนให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. การปฐมนิเทศ จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาที่เข้ามาในชั้นปีที่ 1 ปรับตัว และเรียนรู้การใช้ชีวิตใน มหาวิทยาลัย เข้าใจระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี

3. อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ที่สอน อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนัก ศึกษา ต้องมีความเข้าใจและให้ความเอาใจใส่ต่อนักศึกษา ยิ่งนักศึกษามีความใกล้ชิดกับอาจารย์มาก เพียงใด และอาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดี จะช่วยให้นักศึกษามีการพัฒนามากขึ้น

4. ขนาดของสถาบัน มีผลต่อการจัดระบบงานเพื่อพัฒนานักศึกษาในสถาบันด้วย

5. องค์ประกอบอื่น ได้แก่ การจัดกิจกรรมในสถาบัน การบริการเพื่อให้ความช่วยเหลือ นักศึกษา และการจัดสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย เช่น สนามกีฬา สถานพักผ่อน ห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดให้เพียงพอและอยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการให้บริการ

สำเนา ขจรศิลป์ (2530) ได้เสนอปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนานักศึกษาไว้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านวิชาการ ได้แก่ หลักสูตรที่จะช่วยให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถในวิชาชีพ มี ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักศึกษาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยด้านบริหาร ได้แก่ ระเบียบข้อบังคับระบบการบริหารนโยบาย และบรรยากาศที่ส่งเสริมต่อการพัฒนานักศึกษา

3. ปัจจัยด้านกิจการนักศึกษา ได้แก่ การจัดบริการเพื่อช่วยแก้ปัญหาของนักศึกษาและช่วยให้นักศึกษา มีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน การจัดกิจกรรมและบริการที่มีคุณภาพ

4. ปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่ จำนวน คุณภาพ และขวัญกำลังใจในการทำงานบุคลากรโดยเฉพาะคณาจารย์และนักแนะแนว ซึ่งมีหน้าที่พัฒนานักศึกษาโดยตรง

5. ปัจจัยด้านทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ได้แก่ งบประมาณและอาคารสถานที่ที่เพียงพอ ต่อการพัฒนานักศึกษา มีสภาพแวดล้อมของอาคารสถานที่ที่สะอาดและสวยงาม

6. ปัจจัยกลุ่มเพื่อน ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาทางด้านสังคมของนักศึกษา

7. ปัจจัยด้านตัวนักศึกษาหรือคุณภาพของนักศึกษา ได้แก่ สถิติปัญญา ทักษะคิด อุดมการณ์ และบุคลิกภาพด้านอื่น ๆ ของนักศึกษาแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน

8. ปัจจัยภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่บรรยากาศทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษา

จากแนวคิดของบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนานิสิตนักศึกษาจะเกิดขึ้นได้ย่อมขึ้นอยู่กับสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจะต้องเสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดี ที่จะช่วยส่งเสริม ปลูกฝัง นิสิตนักศึกษาให้เป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยความรู้ ความสามารถ ความเจริญทั้งทางร่างกาย และจิตใจ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นคนที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 : แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา

ความหมายของการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา

การจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ หรือบริการแนะแนวอาชีพ หรือบริการแนะแนว และจัดหางานนี้ ได้มีผู้ศึกษาและให้ความหมายไว้อย่างกว้างขวาง ทั้งที่เป็นนักแนะแนวอาชีพ นักวิชาการด้านบุคลิกการนิสิตนักศึกษา นักจิตวิทยาและนักการศึกษา ตั้งแต่ระยะเริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของแฟรงค์ พาร์สัน (Frank Parson, 1909) ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งการแนะแนว เขาได้เขียนหนังสือเรื่อง Choosing a Vocation ซึ่งเน้นถึงความสำคัญของการเลือกอาชีพ การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ เพื่อความสำเร็จในชีวิตการทำงานโดย ได้เน้นหลักสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การรู้จักตนเอง ไม่ว่าจะเป็นความสนใจ ทักษะคิด ความสามารถ ความถนัด จุดเด่น ค่านิยม ข้อจำกัด รวมทั้งทักษะต่าง ๆ

2. ความรู้เกี่ยวกับความต้องการและเงื่อนไขที่จำเป็นเกี่ยวกับอาชีพ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ลักษณะและธรรมชาติทั่วไปของอาชีพเพื่อการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพที่เลือกไว้

3. ความสัมพันธ์หรือการจัดคู่ระหว่างความต้องการของบุคคล และความต้องการของอาชีพ จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดของเขาก็หมายถึง การแนะแนวอาชีพนั่นเอง ซึ่งนักการศึกษาในระยะต่อมาก็ได้ให้ความหมายของการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในลักษณะเดียวกัน ได้แก่ คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good, 1973) ได้ให้ความหมายของบริการแนะแนวว่าเป็นระบบการบริการที่ออกแบบขึ้น เพื่อช่วยให้ปัจเจกบุคคล ได้พัฒนาและเข้าใจตนเอง สิ่งแวดล้อมและความสามารถของเขา ซึ่งจะหมายรวมถึงการสำรวจรายบุคคล การให้ข้อมูลด้านการศึกษาอาชีพและสังคม การให้บริการปรึกษา การจัดหางาน

ตลอดจนการติดตามและประเมินผล บริการดังกล่าวนี้ สถาบันอุดมศึกษาจะจัดเป็นบริการเฉพาะนอกห้องเรียน สำหรับนิสิตนักศึกษาซึ่งสอดคล้องกับโนลส์ (Knowles, 1970) ที่กล่าวว่า การบริการแนะแนวอาชีพเป็นหน้าที่รับผิดชอบของงานกิจการนิสิตนักศึกษา เกี่ยวกับการให้สวัสดิการเพื่อช่วยเหลือส่งเสริมและคุ้มครองให้นิสิตนักศึกษามีความพร้อมทั้งด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม และประสบความสำเร็จในอาชีพที่เลือก สามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและประเทศชาติต่อไป (Super, 1972) ทั้งนี้ การจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพให้นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ควรจัดเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มนิสิตนักศึกษาเริ่มเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาเพื่อเป็นบัณฑิตที่เข้าใจตนเองเกี่ยวกับความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ค่านิยมและความต้องการ อันจะเป็นแนวทางให้นิสิตนักศึกษาสามารถตัดสินใจเลือก และเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพได้อย่างเหมาะสม (Blaska and Schmidt, 1977)

สำหรับนักการศึกษาของไทยนั้น ได้ให้ความหมายของการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพสอดคล้องกับความหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้นดังจะเห็นได้จากแนวคิดของวัชรีย์ ทรัพย์มี (2523) ที่กล่าวว่า การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลในการเลือกอาชีพ การเตรียมตัวประกอบอาชีพ การเข้าทำงาน ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อให้ประสบความสำเร็จก้าวหน้าในอาชีพ และการช่วยเหลือบุคคลให้เลือกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น นักแนะแนวจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเลือกอาชีพ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้จากทฤษฎี การเลือกอาชีพ และพัฒนาการด้านอาชีพ นอกจากนี้ นักแนะแนวจะต้องช่วยให้ผู้รับบริการรู้จักตนเอง และมีความรู้เกี่ยวกับโลกของงาน เป็นต้นว่าลักษณะงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับงาน หรืออิทธิพลของอาชีพต่อชีวิตของบุคคล และประโยชน์ที่จะรับจากอาชีพ

ในด้านการเตรียมตัวประกอบอาชีพ หมายถึง การแสวงหาความรู้และทักษะที่จะเข้าประกอบอาชีพที่ต้องการ ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ

ในด้านการเข้าทำงาน บุคคลจะต้องรู้ทั้งแหล่งที่จะสมัครงาน และวิธีการสมัครงาน ตลอดจนตระหนักถึงแนวโน้มหรือโอกาสที่จะเข้าทำงานด้วย ส่วนการปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อให้ประสบความสำเร็จก้าวหน้าในอาชีพที่ได้เลือกสรรแล้ว เป็นสิ่งจำเป็นที่เยาวชนควรจะได้รับบริการแนะแนวอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2527) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวอาชีพว่าในอดีตการแนะแนวอาชีพถูกมองว่าเป็นข้อมูลใด ๆ หรือรวมถึงข้อมูลทุกชนิดที่เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ และตำแหน่งต่าง ๆ ของงานที่จัดเตรียมไว้เฉพาะ ซึ่งสามารถจะใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อบุคคลที่กำลังเลือกอาชีพ ในปัจจุบันอาชีพได้รวมเอาความหมายของชีวิตบุคคลทั้งชีวิต จัดเป็นวิถีการดำเนินชีวิต (Life Style) อย่างหนึ่งคือมีการพัฒนาของชีวิต รวมทั้งกิจกรรมและการทำงานอยู่ตลอดชีวิต (Career Development) ตั้งแต่วัยเด็กจน

ถึงวัยชรา ซึ่งบุคคลจะมีการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพหลายครั้ง ดังนั้น การแนะแนวอาชีพจึงเป็นงานที่ครอบคลุม กว้างไกลในทุกช่วงชีวิตไม่เพียงแต่วัยที่อยู่ในสถาบันการศึกษาเท่านั้น

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่าบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่จะช่วยบุคคลให้รู้จักตนเองทั้งในด้านความถนัด ความสนใจ อุนิสัย ความสามารถ สถิติปัญญา ได้รู้จักโลกของอาชีพในด้านลักษณะอาชีพ รายได้ ความก้าวหน้า การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ การวางแผนชีวิตและอาชีพ เพื่อจะได้ตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม โดยจะต้องกระทำเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

ในด้านวัตถุประสงค์ของการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพนั้น บลาสกา และชมิทท์ (Blaska and Schmidt, 1977) ได้ระบุว่าเพื่อช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาและบัณฑิต ทั้งด้านการศึกษาและอาชีพ โดยให้คำปรึกษาและข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาเรียนและประกอบอาชีพได้เหมาะสมตามความสนใจความเข้าใจ ความถนัด ความสามารถ ค่านิยม และความต้องการของตนเอง ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้นิสิตนักศึกษาและบัณฑิต เป็นบุคคลที่มีคุณภาพเหมาะสมตรงตามความต้องการของสายงานในอาชีพต่าง ๆ ของตลาดแรงงาน โดยเน้นการช่วยเหลือเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้คือ

1. ให้นิสิตนักศึกษาและบัณฑิตสามารถวางแผนการศึกษาและการประกอบอาชีพได้
2. ช่วยนิสิตนักศึกษาและบัณฑิตในการสำรวจสถาบันการศึกษาและแหล่งงาน
3. ช่วยให้นิสิตนักศึกษาและบัณฑิตสามารถวางแผนการประกอบอาชีพได้สอดคล้อง

ตามความต้องการของตลาดแรงงาน

4. ติดตามผลนิสิตนักศึกษาและบัณฑิตเกี่ยวกับการศึกษาและการประกอบอาชีพ

ตลอดจน การนำความรู้ความสามารถไปใช้ในการประกอบอาชีพ และความสำเร็จในชีวิตการทำงาน

นอกจากบริการนี้จะช่วยนิสิตนักศึกษาในด้านการศึกษาและอาชีพแล้ว พรชูลี อาชวอำรุง (2525) ได้ระบุวัตถุประสงค์เพิ่มเติมอีกว่า บริการดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมทักษะทางการศึกษา การเข้าสังคม และสามารถเป็นที่พึ่งพาของนิสิตนักศึกษาในยามที่มีปัญหาทางอารมณ์อีกด้วย สอดคล้องกับที่ พล แสงสว่าง (2529) ได้สรุปขบยอดว่าการแนะแนวอาชีพไม่สามารถที่จะแยกออกจากลักษณะอื่น ๆ ของการแนะแนว เช่น ด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านสุขภาพ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ครอลล์และเรนท์ (Kroll and Rentz, 1988) ได้ระบุเพิ่มเติมว่า โครงการด้านการวางแผนอาชีพและการจัดหางานนี้ นอกจากจะช่วยนิสิตนักศึกษาให้รู้จักการประเมินตัวเอง ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านอาชีพ ได้สำรวจโอกาสทางการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อในระดับสูงกว่าอย่างเต็มที่

แล้ว ยังจะช่วยให้นิสิตนักศึกษาหลงใหลการแข่งขันในการสมัครงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ได้ทำงานที่เหมาะสม

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว วัตถุประสงค์สำคัญอีกประการหนึ่งของการให้บริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ก็คือทำให้สถาบันอุดมศึกษาได้มีโอกาสร่วมมือกับสำนักงานจัดหางานของรัฐในการหางานให้นิสิตนักศึกษา เป็นการช่วยประชาสัมพันธ์สถาบันอุดมศึกษาและช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (สำเนาวิ ขจรศิลป์, 2530)

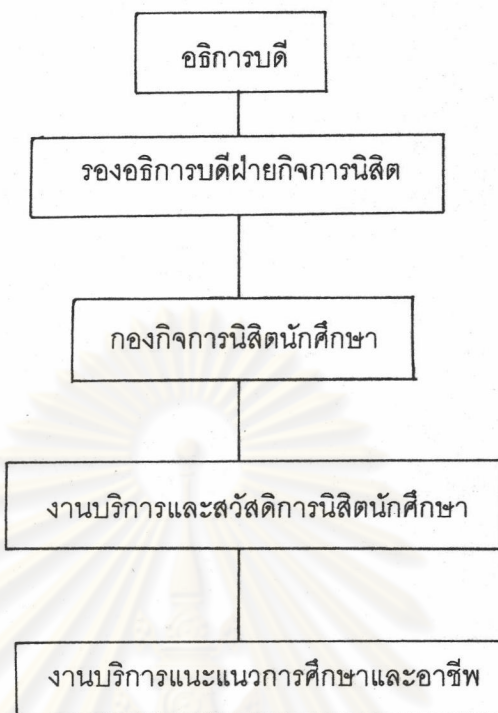
จากการกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพที่กล่าวมานั้นสรุปได้ว่า กิจกรรมดังกล่าวไม่เพียงแต่จะช่วยให้บุคคลได้รู้จักตัวเองในทุกด้านเท่านั้น แต่จะช่วยชี้แนะแนวทางให้บุคคลมีการวางแผนในการศึกษาและการเข้าสู่อาชีพอย่างมีคุณภาพตลอดจนจะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งสนับสนุนให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิต ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดความร่วมมือประสานกันระหว่างหน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานทางอาชีพ

โครงสร้างองค์การของการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา

โดยที่ภาระงานด้านการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษาเป็นงานในลักษณะของการให้บริการและสวัสดิการนิสิตนักศึกษา ดังนั้นงานบริการดังกล่าวนี้จึงอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาโดยตรงของ หัวหน้างานบริการและสวัสดิการนิสิตนักศึกษา สังกัดกองกิจการนิสิตนักศึกษา ซึ่งมีผู้อำนวยการกองกิจการนิสิตนักศึกษาเป็นหัวหน้า และอยู่ภายใต้การดูแลของรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากอธิการบดีของสถาบันนั้น ๆ โดยมีแผนภูมิโครงสร้าง กล่าวคือ (Blaska and Schmidt, 1977)

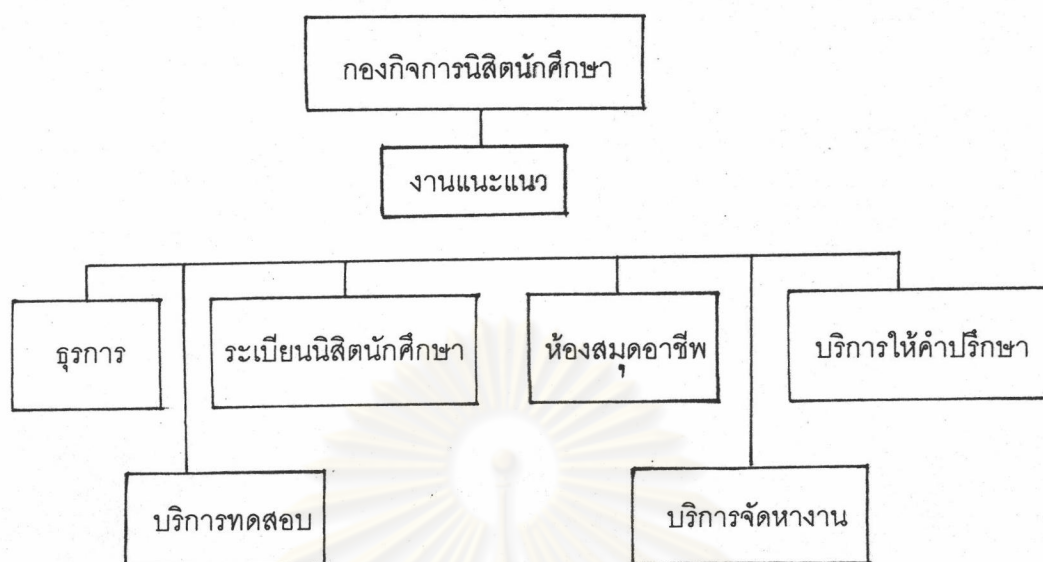
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ดี ในบางสถาบันได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วยอาจารย์จากคณะวิชาต่าง ๆ มาร่วมกันกำหนดรายละเอียดของโครงการ นโยบายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ ร่วมกับผู้บริหารด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ทงเรียน อมรชกุล (2525) ที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดองค์กรแนะแนวอาชีพไว้ว่าควรจะมีการแบ่งเป็นฝ่ายปฏิบัติการและฝ่ายที่ปรึกษา รวมทั้งฝ่ายช่วยงาน โดยให้มีเอกเทศในการบังคับบัญชา และจัดให้มีโครงสร้างงานแนะแนวในรูปของ Organization Chart พร้อมทั้งแบ่งสายงานบังคับบัญชาตามลำดับชั้น

นอกจากนี้ สำเนา ขจรศิลป์ (2530) ได้เสนอการจัดองค์กรของงานบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพว่า การบริการแนะแนวอาชีพเป็นส่วนหนึ่งของบริการแนะแนว ถ้าบริการแนะแนว เป็นส่วนหนึ่งของภาควิชาแนะแนวหรือจิตวิทยา การบริการแนะแนวอาชีพ ก็เป็นส่วนหนึ่งของภาควิชา นั้น แต่ถ้าบริการแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของกองกิจการนิสิตนักศึกษา การบริการแนะแนวอาชีพก็เป็นส่วนหนึ่งของกองกิจการนิสิตนักศึกษา การจัดรูปองค์กรของงานแนะแนวอาชีพ ควรประกอบด้วย บริการต่าง ๆ คือ หมวดระเบียบนิสิตนักศึกษา ห้องสมุดอาชีพ บริการให้คำปรึกษา บริการทดสอบ บริการจัดหางาน หมวดธุรการ ดังแผนภูมิแบ่งสายงานต่อไปนี้

สำหรับลักษณะโครงสร้างของการแนะแนวนี้ จะเป็นรูปใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ จำนวนนิสิตนักศึกษา ขนาดของสถาบัน และงบประมาณที่สถาบันได้ให้สำหรับการบริการทางด้านนี้ ในสถาบันเล็กที่มีงบประมาณน้อย การบริการนี้มักจะแฝงอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งต่างกับสถาบันใหญ่ ซึ่งมักรวมบริการทั้งหมดไว้ในศูนย์เดียวกัน ดังจะเห็นได้จากการสำรวจในสหรัฐอเมริกา พบว่าผู้อำนวยการศูนย์แนะแนวเป็นผู้รับผิดชอบในการบริการต่าง ๆ และเมื่อคำนึงถึง จำนวนนิสิตนักศึกษาพบว่าสถาบันที่มีนิสิตมากกว่า 2,500 คนขึ้นไป ผู้อำนวยการศูนย์จะรายงานตรงต่อรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา แต่ถ้ามีนิสิตน้อยกว่า ผู้อำนวยการศูนย์จะรายงานต่ออธิการบดีโดยตรง ซึ่งหมายถึงว่าในสถาบันเล็ก ๆ ผู้อำนวยการศูนย์จะเป็นผู้ดูแลทางด้านกิจการนิสิตนักศึกษาด้วย แต่ในสถาบันขนาดใหญ่ การให้บริการแนะแนวจะต้องมีผู้รับผิดชอบดูแลเป็นพิเศษ (พรชูลี อาชวอำรุง, 2525)

จะเห็นได้ว่า การที่จะกำหนดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของโครงสร้างการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ให้กับทุกสถาบันอุดมศึกษานั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ในเรื่องนี้ ครออลล์ และเรนท์ (Kroll and Rentz, 1988) ได้เสนอรูปแบบขององค์กรเป็น 3 รูปแบบ กล่าวคือ รูปแบบที่เป็นหน่วยงานกลางเพียงหน่วยเดียวของสถาบันอุดมศึกษา รูปแบบที่เป็นหน่วยงานย่อยอยู่ในแต่ละคณะภายในสถาบันอุดมศึกษา และรูปแบบที่ผสมผสานกันระหว่างหน่วยงานกลางและหน่วยงานย่อยในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจากผลการสำรวจระดับชาติเกี่ยวกับรูปแบบองค์กรการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพของ College Placement Council พบว่าร้อยละ 85 มีรูปแบบการบริหารงานแบบที่เป็นหน่วยงานกลาง และประมาณร้อยละ 14 จะเป็นรูปแบบย่อย นอกจากนี้ ได้มีการสำรวจโครงสร้างองค์กร โดยคำนึงถึงขนาด

และจำนวนประชากรของสถาบันอุดมศึกษา ได้พบว่า ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีนิสิตนักศึกษาต่ำกว่า 10,000 คน ประมาณร้อยละ 88 ใช้รูปแบบหน่วยงานกลางหน่วยเดียว และในสถาบันอุดมศึกษาที่มีนิสิตนักศึกษาลงทะเบียนเกินกว่า 10,000 คน ก็ยังปรากฏว่าใช้รูปแบบหน่วยงานกลางหน่วยเดียวถึงร้อยละ 76 และใช้รูปแบบหน่วยงานย่อยจำนวนร้อยละ 14

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างและรูปแบบองค์กรของบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ในสถาบันอุดมศึกษานั้น มีความแตกต่างกัน ไม่มีโครงสร้างหรือรูปแบบที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ จำนวนนิสิตนักศึกษา ขนาดของสถาบัน และงบประมาณที่ใช้ในการบริหารงานด้านนี้ ทั้งนี้ถ้าเป็นลักษณะโครงสร้างที่เป็นหน่วยงานกลางหน่วยเดียว จะอยู่ภายใต้กองกิจการนิสิตนักศึกษา ซึ่งมีรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง

การบริหารงานด้านบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา

การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการโดยใช้เทคนิคในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ (ภิญโญ สาร, 2517) และเป็นการใช้ทั้งศาสตร์และศิลปะ เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับคน เงิน วัสดุ และการจัดการ อย่างมีประสิทธิภาพ (สมพงษ์ เกษมสิน, 2526)

สำหรับการบริหารงานด้านบุคลากรนิสิตนักศึกษา หมายถึง การจัดดำเนินการต่างๆ เพื่อให้งานบริการนิสิตนักศึกษาที่มีอยู่บรรลุเป้าหมายเฉพาะด้านและโดยรวมของการจัดบริการนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (ทองเวียน อมรัชกุล, 2525)

การบริหารงานด้านบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ในสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้รับบริการด้านแนะแนวการศึกษาและอาชีพ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนิสิตนักศึกษาจะสามารถค้นพบตัวเอง ได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้เข้าร่วมกิจกรรม ได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น มีการวางแผนชีวิตและอาชีพ และเข้าสู่โลกแห่งอาชีพตามความเหมาะสม ซึ่งการที่จะดำเนินการต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าประสงค์และมีประสิทธิภาพนั้น วัชรีย์ ทรัพย์มี (2523) ได้ให้แนวปฏิบัติที่สำคัญคือ

1. การแนะแนวการศึกษาและอาชีพต้องเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. นักแนะแนวจะต้องตระหนักในสิทธิและเสรีภาพของบุคคล
3. การแนะแนวจะต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีการวางโครงการระยะยาวเป็นช่วง
4. การแนะแนวถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเยาวชน
5. นักแนะแนวจะต้องมีคุณสมบัติที่ดี ได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม และมีวิจรรย์ญาณที่ดี

6. การเลือกอาชีพและการประกอบอาชีพของบุคคลมีความสำคัญต่อตัวบุคคลและประเทศชาติ
7. ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพเป็นสิ่งที่ต้องศึกษา
8. ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทั่วไป
9. การตัดสินใจเลือกอาชีพควรมีความยืดหยุ่น
10. การแนะนำอาชีพต้องคำนึงถึงความต้องการด้านเศรษฐกิจและโอกาสที่บุคคลจะได้อำนาจด้วย
11. การแนะนำอาชีพควรมีการประสานงานระหว่างสถาบันการศึกษา กับหน่วยงานภายนอก
12. กิจกรรมแนะนำอาชีพควรเป็นกิจกรรมที่จัดทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
13. การแนะนำอาชีพไม่ได้มีจุดประสงค์เพียงแต่ช่วยบุคคลให้ตัดสินใจเลือกอาชีพได้เท่านั้น แต่เป็นการช่วยให้บุคคลมีทัศนคติที่ถูกต้อง มีเหตุผล และมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพ

นอกจากนี้ สำเนา ขจรศิลป์ (2530) ให้หลักการที่สำคัญในการจัดบริการแนะนำอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่งว่า การแนะนำอาชีพเป็นงานของบุคลากรทุกฝ่ายในสถาบันการศึกษา เนื่องจากบริการแนะนำการศึกษา และอาชีพเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของสถาบัน ดังนั้นบุคลากรทุกฝ่ายในสถาบันอุดมศึกษา ควรมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ ผู้บริหารทั้งฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาและฝ่ายวิชาการ จะต้องร่วมมือกันวางแผนและดำเนินการให้ระบบแนะนำอาชีพ มีประสิทธิภาพ ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาและคณะวิชาต่าง ๆ จะต้องมีการประสานงานและมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ให้นักแนะแนวและอาจารย์ที่ปรึกษาได้ร่วมมือกันช่วยนิสิตนักศึกษาในการเลือกอาชีพ และเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ สำหรับหน่วยงานอื่น ๆ ของสถาบันก็มีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมสนับสนุนงานแนะนำอาชีพของสถาบัน ในด้านการติดต่อประสานงาน การจัดสรรงบประมาณ เป็นต้น

อย่างไรก็ดีการที่จะบริหารงานแนะนำให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในระดับสูง โดยเฉพาะอธิการบดีจะต้องมีความรู้ความเข้าใจลักษณะขอข่ายจุดมุ่งหมายปรัชญา และคุณประโยชน์ของบริการแนะนำมากพอที่จะเห็นความสำคัญและความจำเป็นของบริการและพร้อมที่จะส่งเสริมและสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ บุคลากร และเวลา (สุโข มีอินทร์เกิด, 2528)

บุคลากรที่ปฏิบัติงาน นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหารงาน ซึ่งควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ในด้านการแนะนำอาชีพ มีความสามารถในการติดต่อและทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ดี สำเนา ขจรศิลป์ (2530) ได้แบ่งบุคลากรของบริการแนะนำอาชีพออกเป็น 3 ระดับ กล่าวคือ ระดับหัวหน้างาน

ควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ระดับปริญญาโท สาขาวิชาแนะแนว ระดับผู้ช่วยหัวหน้างาน ควรมีความรู้ระดับปริญญาตรี ในสาขาวิชาแนะแนวและระดับธุรการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พรชูลี อาชวอรุ่ง (2525) และบลาสกาและชมิทธ์ (1977) ที่พิจารณาเห็นว่าบุคลากรตำแหน่งหัวหน้างาน บริการแนะแนว ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาจิตวิทยา และควรมีประสบการณ์ด้านการทำงานกิจการนิสิตนักศึกษาหรือด้านการสอนมาก่อน หรือถ้าไม่ได้จบการศึกษาในสาขาดังกล่าว จะต้องได้รับการฝึกอบรม การประชุมสัมมนา หรือการศึกษาเพิ่มเติมเป็นพิเศษ ทั้งในหน่วยงานตนเอง และนอกหน่วยงาน

สำหรับจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านบริการแนะแนวนั้น สำเนา ขจรศิลป์ (2530) กล่าวว่า ขึ้นกับปัจจัยหลายด้าน เช่น จำนวนนิสิตนักศึกษาของสถาบัน จำนวนคณะวิชาในสถาบันและงบประมาณโดยในระยะเริ่มแรกของการดำเนินงาน ควรมีบุคลากรอย่างน้อยสองคน เมื่อปริมาณงานเพิ่มขึ้น ควรเพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอ ในเรื่องนี้บลาสกา และ ชมิทธ์ (Blaska and Schmidt, 1977) ได้ให้อัตราส่วนบุคลากรที่เพียงพอต่อความต้องการใช้บริการของผู้ขอรับบริการ คือ บุคลากรแนะแนว จำนวน 1-2 คน และเลขานุการจำนวน 1-2 คน ต่อผู้ขอรับบริการ จำนวน 100 คน

ในด้านระบบเงินเดือนและสวัสดิการของบุคลากรที่ปฏิบัติงานแนะแนวนั้น เนื่องจากนักแนะแนวต้องทำงานหนักเพราะต้องคอยรับฟังปัญหาอยู่เสมอ บุคลากรจึงควรได้รับเงินเดือนเท่าเทียมกับอาจารย์ และมีสวัสดิการและการลาพักเป็นกรณีพิเศษ เช่น จัดให้พักสลับกันเป็นช่วง ๆ ในกรณีที่มีเจ้าหน้าที่จำนวนมาก และถ้าหน่วยงานมีเจ้าหน้าที่จำนวนน้อย อาจจัดให้ลาพักในช่วงที่มีผู้มารับบริการน้อยที่สุด เช่น ช่วงปิดภาคเรียน (พรชูลี อาชวอรุ่ง, 2525)

สำหรับการพัฒนาบุคลากรที่จะปฏิบัติงานทางด้านบุคลากรนิสิตนักศึกษา เดลเวอร์ท์แฮนสัน และคณะ (Delworth, Hanson and Associates, 1980) ได้เสนอองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และหลักปรัชญาของกิจการนิสิตนักศึกษา
ในการอุดมศึกษา
2. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนามนุษย์และทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง
มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
3. รูปแบบของการปฏิบัติงานและบทบาทเฉพาะด้าน เช่น บทบาทด้านการบริหาร
บทบาทด้านการเป็นผู้นำคำปรึกษา บทบาทการพัฒนาการศึกษา และบทบาทของ
ผู้จัดการด้านสิ่งแวดล้อมของวิทยาลัย
4. ความรู้ความสามารถในด้านการประเมินและติดตามผล การปรึกษาหารือ การสอน
และการให้คำปรึกษา

5. ความสามารถเฉพาะด้าน ได้แก่ การพัฒนาโครงการ การประเมินสภาพแวดล้อม และการฝึกอบรมสำหรับ Paraprofessional
6. ความรู้ทางด้านการบริหารและการจัดการ
7. การฝึกปฏิบัติ และการฝึกงาน อย่างน้อย 1 ปี ในหน่วยงานบุคลากร นิสิตนักศึกษา จำนวนไม่ต่ำกว่า 2 แห่ง
8. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี และหลักสูตรฝึกทักษะอื่น ๆ เช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับสังคม การศึกษา เฉพาะด้าน เช่น การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาเรื่องผู้หญิง และทักษะอื่น ๆ เกี่ยวกับสถิติ เบื้องต้น การทดสอบ กฎหมายธุรกิจ และคอมพิวเตอร์

นอกจากบุคลากรจะมีความสำคัญในการบริหารงานด้านแนะแนวการศึกษาและอาชีพแล้ว ปัจจัยด้านสถานที่และงบประมาณ ก็นับเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดบริการเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องของสถานที่ตั้งของหน่วยงาน ควรเป็นสถานที่สะดวกแก่นิสิตนักศึกษา และผู้มาติดต่องานเพื่อให้บริการ มีบริเวณหรือพื้นที่เพียงพอในการจัดบริการด้านต่าง ๆ แก่นิสิตนักศึกษา โดยอาจจะมีห้องสัมภาษณ์ ห้องสมุดอาชีพ ห้องรับแขก และควรมีอุปกรณ์สำนักงาน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ชั้นวางหนังสือตู้เก็บเอกสารอย่างเพียงพอ รวมทั้งควรมีเครื่องรับโทรศัพท์ที่เป็นสายตรงและติดต่อกายในด้วย สำหรับห้องที่ให้บริการให้คำปรึกษานั้น พรชูลี อาชวอรุ่ง (2525) ให้ข้อคิดว่า ควรจะเป็นห้องที่มีลักษณะมิดชิด เพื่อผู้รับบริการจะรู้สึกสะดวกใจในการที่จะเปิดเผยปัญหาของตน โดยไม่ต้องกังวลว่าผู้อื่นอาจได้ยิน และควรจัดให้มีห้องพักระหว่างคอยพบเจ้าหน้าที่ตามนัด ซึ่งควรจะอยู่ใกล้ห้องสมุดอาชีพที่มีหนังสือ และเอกสารต่าง ๆ เพื่อนิสิตนักศึกษาจะได้หาข้อมูลในขณะที่คอยรับบริการ ในด้านพื้นที่ของหน่วยบริการแนะแนวนี้ บลาสกา และชมิทท์ (Blaska and Schmidt, 1977) ได้เสนอว่า ควรมีพื้นที่หรือบริเวณไม่น้อยกว่า 2,000 ตารางฟุต ซึ่งอาจจะใช้อาคารร่วมกับงานบริการอื่น ๆ ก็ได้ นอกจากนี้ถ้าหน่วยงานบริการแนะแนวตั้งอยู่ในบริเวณใกล้กับชมรมหรือสโมสรนิสิตนักศึกษา ก็จะเป็นการสะดวกสำหรับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานกับฝ่ายนิสิตนักศึกษา

ในด้านงบประมาณ ที่ใช้ในงานบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษามาจากหลายแหล่ง ได้แก่ งบประมาณแผ่นดิน เงินรายได้ของสถาบัน จากการบริจาค และจากการเก็บค่าธรรมเนียม นิสิตนักศึกษาที่ใช้บริการ สำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ งบประมาณแผ่นดินจะเป็นแหล่งงบประมาณที่สำคัญในการใช้เป็นค่าจ้าง เงินเดือน ค่าวัสดุครุภัณฑ์ และค่าใช้สอย อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นไปได้สถาบันอุดมศึกษาควรจะรับผิดชอบงบประมาณทุกรายการที่ใช้ในการบริการนิสิตนักศึกษา เพื่อผู้รับบริการจะใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ (พรชูลี อาชวอรุ่ง, 2525) สำหรับจำนวนเงินที่ควรได้รับจัดสรรในแต่ละปีนั้น บลาสกา และชมิทท์ (Blaska and Schmidt, 1977) ได้เสนอว่าควรได้รับจัดสรรปีละไม่น้อยกว่า 100,000 ดอลลาร์

โดยสรุปการบริการงานด้านบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา ถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของบุคลากรทุกระดับในสถาบันอุดมศึกษา ที่จะต้องทราบดีถึงความสำคัญของการจัดบริการด้านนี้ และจะต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอในด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ จึงจะเป็นผลให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์

ประเภทของการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา

การที่สถาบันอุดมศึกษาจะจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้รู้จักตัวเองทั้งในด้านความถนัด ความสามารถ ทักษะคิด ค่านิยม และทักษะต่าง ๆ ตลอดจนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ และจัดให้บัณฑิตนักศึกษาได้ทำงานทั้งที่เป็นงานชั่วคราว และงานถาวร ที่ได้กล่าวมานั้น สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องจัดกิจกรรมหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่องตั้งแต่บัณฑิตนักศึกษา เริ่มเข้าศึกษาจนกระทั่งจบการศึกษา ซึ่งกิจกรรมที่สถาบันอุดมศึกษาจัดนั้น นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2527) จำแนกไว้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ คือ

1. ด้านการให้บริการปรึกษาเป็นรายบุคคล (Individual Counseling) เป็นการให้บริการปรึกษาทางอาชีพ ที่มีลักษณะคล้ายการให้บริการปรึกษาด้านส่วนตัวอื่น ๆ แต่แตกต่างกัน เพียงการให้บริการปรึกษาด้านอาชีพ ไม่มุ่งประเด็นแก้ปัญหาทางอารมณ์และบุคลิกภาพแต่จะช่วยให้ผู้รับบริการมีความเข้าใจในตัวเองเพิ่มขึ้นในด้านความสนใจ ความถนัด สำรวจอาชีพที่เป็นไปได้ ให้ข้อมูลที่จำเป็นทางอาชีพ และดูความเหมาะสมทางบุคลิกภาพและอาชีพที่เลือก
2. ด้านเป็นที่ปรึกษาโครงการที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ (Program Consultation) เช่น ทำโครงการจัดวันอาชีพ วันนัดพบแรงงาน สัมมนา อภิปราย เพื่อให้ความรู้แก่นักศึกษาในด้านการหางานทำ การเลือกวิชาเรียน การเข้าสู่อาชีพ และทักษะการตัดสินใจ
3. ด้านทดสอบและวัดผล (Psychometric) โดยการใช้แบบทดสอบต่าง ๆ เพื่อช่วยทำนายผล ความสนใจ ความถนัดและวุฒิภาวะทางอาชีพของผู้มารับบริการ
4. ด้านเสริมสร้างประสบการณ์ทางการศึกษา (Experiential Education) หมายถึงการสนับสนุนให้นักศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสกับงานอาชีพในลักษณะต่าง ๆ ในขณะที่อยู่ระหว่างการศึกษา เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพในอนาคต โดยอาจจะเป็นการฝึกงานระยะสั้น ๆ หรือทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย
5. ด้านการรวบรวมข้อมูล (Information Gathering) หมายถึง การรวบรวมข้อมูลในด้านอาชีพทุกด้าน ได้แก่ ลักษณะของอาชีพ แนวโน้มทางอาชีพ ความก้าวหน้า เงินเดือนสวัสดิการ รวมทั้งข้อมูลการศึกษาต่อในและต่างประเทศ

นอกจากนี้ สุโข มีอินทร์เกิด (2528) ได้จัดประเภทของการจัดบริการแนะแนวไว้เป็น 5 ระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ พล แสงสว่าง (2529) และสำเนาวิ ขจรศิลป์ (2530) ดังนี้

1. การวิเคราะห์ตัวบุคคล (Individual Inventory Service) โดยการใช้แบบทดสอบ การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม เพื่อมุ่งให้นักศึกษาแต่ละคนเข้าใจตนเอง
2. การให้คำปรึกษา (Counseling Service)
3. การให้บริการสนเทศ ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพ (Information Service)
4. บริการจัดหางาน (Placement Service)
5. การติดตามผล (Follow-up Service)

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศนั้น ได้มีการจัดประเภทของการบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและสภาพแวดล้อมของแต่ละสถาบันดังจะเห็นได้จาก บลาสกา และชมิทท์ (Blaska and Schmidt, 1977) ได้กล่าวถึงประเภทของบริการแนะแนวอาชีพว่า ประกอบด้วย 4 บริการดังนี้

1. บริการให้คำปรึกษา (Counseling)
2. บริการให้ข้อมูลด้านการศึกษาและอาชีพ (Educational and Occupational Information)
3. บริการทดสอบ (Testing)
4. บริการจัดหางาน (Placement)

และจากการสำรวจในระดับชาติผู้ที่ประกอบอาชีพในวงการธุรกิจอุตสาหกรรม ราชการ การศึกษา รวมทั้งผู้บริหารงานบุคลากรนิสิตนักศึกษาในสหรัฐอเมริกา พบว่าบริการสำคัญที่หน่วยแนะแนวการศึกษาและอาชีพจัดที่สำคัญมีอยู่ 11 ประเภท ได้แก่

1. การคัดเลือกเข้าทำงาน ณ สถานศึกษา
2. การได้รับบริการแบบมีเงื่อนไข
3. การสมัครงานล่วงหน้า
4. ระเบียบนิสิตนักศึกษา
5. การคัดเลือกจากใบสมัคร
6. ห้องสมุดอาชีพ
7. การนัดพบแรงงานหรือวันอาชีพ
8. จัดทำจุลสารเผยแพร่แก่นิสิตนักศึกษา
9. การจัดหลักสูตรการวางแผนอาชีพ
10. การให้คำปรึกษา และ

11. การฝึกอบรมหรือฝึกปฏิบัติการด้านการเตรียมตัวสมัครงาน และด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง

(Kroll and Rentz, 1988)

โดยสรุป บริการที่หน่วยแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา จัดให้นักศึกษา จะครอบคลุมบริการด้านการให้คำปรึกษา ด้านข้อมูลอาชีพ ด้านจัดหางาน และการทดสอบเป็นส่วนใหญ่

ตอนที่ 3: ทบทวมหาวิทยาลัยกับการส่งเสริมการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา

พัฒนาการของสถาบันอุดมศึกษาในความดูแลของทบวงมหาวิทยาลัย

ก่อนการสถาปนาทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐขึ้นในปี 2515 นั้น การบริหารระบบอุดมศึกษาไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมาหลายครั้ง นับตั้งแต่สมัยจัดตั้งโรงเรียนวิชาชีพชั้นสูงขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นไปแบบต่างคนต่างทำ โรงเรียนใดผลิตคนสนองกระทรวงใด ก็อยู่ในสังกัดและความอุปถัมภ์ของกระทรวงนั้น อาทิ โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ของกระทรวงธรรมการ โรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม โรงเรียนการปกครองของกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ต่อมาเมื่อก่อตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี 2459 โดยรวมโรงเรียนวิชาชีพเหล่านี้ เข้ามาเปิดเป็นคณะวิชาต่าง ๆ ได้เริ่มมีการวางรูปแบบการบริหารเป็นทางการ มีการตั้งกรมมหาวิทยาลัยขึ้นในกระทรวงธรรมการ ในปี 2460 เพื่อรับผิดชอบงานมหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาต่อมา ระบบบริหารอุดมศึกษายังคงมีรูปแบบที่หลากหลาย มหาวิทยาลัยแห่งที่สอง คือ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งตั้งขึ้นในปี 2477 มีฐานะเป็นนิติบุคคลพ้นจากสภาพราชการ มีอิสระในการบริหารงานของตนเอง โดยมีคณะกรรมการมหาวิทยาลัยเป็นองค์การบริหารสูงสุด ส่วนมหาวิทยาลัยเฉพาะทางที่ตั้งขึ้นถัดมาอีก 3 แห่ง ในปี 2486 ได้ใช้รูปแบบโรงเรียนวิชาชีพแยกสังกัดแบบดั้งเดิมคือ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์อยู่ในสังกัดกระทรวงการสาธารณสุข ส่วนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากรอยู่ในสังกัดกระทรวงเกษตรธิการ และสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรีตามลำดับ ในสมัยรัฐบาล จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ภายใต้นโยบายรวมศูนย์อำนาจการบริหารเพื่อเร่งรัดการพัฒนาประเทศ มหาวิทยาลัยได้ถูกลดรวมเข้าสู่ระบบบริหารแบบเดียว โดยมีการตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติขึ้นในปี 2502 พร้อมกับโอนมหาวิทยาลัยทั้งหมดมาอยู่ในสังกัด ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายสำคัญในการเสริมสร้างมาตรฐานการศึกษา และส่งเสริมบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการสนองนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล นับตั้งแต่การจัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติ เป็นต้นมา ระบบอุดมศึกษาได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะ 5 ปี ที่เริ่มประกาศใช้เป็นฉบับแรกในปี 2504 มหาวิทยาลัยที่มีอยู่เดิม 5 แห่ง ก็ได้เพิ่มจำนวนขึ้นทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค

นับตั้งแต่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2507) มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2509) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2509) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2511) และมหาวิทยาลัยรามคำแหง (2514) ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังมีการออกพระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พ.ศ. 2512 อันเป็นการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมรับภาระในงานอุดมศึกษาของชาติเป็นครั้งแรก โดยมีวิทยาลัยเอกชนจัดตั้งขึ้นในสมัยแรกถึง 6 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยกรุงเทพ (มหาวิทยาลัยกรุงเทพ) วิทยาลัยพัฒนา (เลิกกิจการไปในปี 2520) วิทยาลัยเกริก (สถาบันเทคโนโลยีสังคมเกริก) วิทยาลัยไทยสุริยะ (มหาวิทยาลัยศรีปทุม) วิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์) และวิทยาลัยการพาณิชย์ (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย)

อย่างไรก็ตาม การเจริญเติบโตของระบบอุดมศึกษาได้ก่อให้เกิดปัญหาทางการบริหารงานภายใต้การกำกับดูแลของสภาการศึกษาแห่งชาติ และสำนักนายกรัฐมนตรีในฐานะหน่วยงานบังคับบัญชา และได้มีความพยายามปฏิรูประบบบริหารให้สอดคล้องกับขนาดและความหลากหลายของระบบอุดมศึกษา แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จนถึงสมัยรัฐบาลปฏิวัติของ จอมพลถนอม กิตติขจรจึงได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 จัดตั้ง "ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ" ขึ้นในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยโอนความรับผิดชอบเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้งหมดมาจากสภาการศึกษาแห่งชาติ แต่ต่อมาในปี 2518 ได้มีการโอนงานวิทยาลัยเอกชนจากกระทรวงศึกษาธิการมาอยู่ในความดูแลด้วย ทำให้ขอบเขตงานของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ในปี 2520 ในสมัยรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร จึงได้ยกฐานะทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐขึ้นเป็นทบวงอิสระเพื่อให้มีอำนาจในการบริหารงานโดยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และได้เปลี่ยนชื่อเป็น "ทบวงมหาวิทยาลัย" เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจที่ครอบคลุมทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2536)

เมื่อสถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้ย้ายมาอยู่ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยแล้ว ได้มีการพัฒนาและขยายตัวตลอดมา ในปี พ.ศ. 2522 ทบวงมหาวิทยาลัยได้เสนอร่างพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2522 ขึ้น เพื่อส่งเสริมบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอย่างจริงจังทำให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีศักดิ์ศรีและความรับผิดชอบทัดเทียมสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ กล่าวคือพระราชบัญญัติดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนจัดการศึกษาถึงระดับมหาวิทยาลัยได้ โดยมีการจำแนกประเภทสถาบันเป็นระดับวิทยาลัย สถาบัน และมหาวิทยาลัย และยังส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนสามารถประกอบภารกิจอุดมศึกษาได้ครบถ้วนทุกด้าน ทั้งในด้านการสอนการวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาระดับสูงทั้งหลาย นอกจากนี้ ได้มีการออกพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) ซึ่งให้อำนาจการบริหารงานด้านต่าง ๆ แก่สถาบันมากยิ่งขึ้น จึงเห็นได้ว่า ทบวงมหาวิทยาลัยมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเจริญเติบโตและความหลากหลายในระบบอุดมศึกษาไทย (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2537)

ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทในการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างเต็มที่นั้น ทางด้านสถาบันอุดมศึกษาของรัฐก็ได้มีพัฒนาการใหม่เกิดขึ้น นั่นคือ การพัฒนาระบบมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ หรือที่เรียกว่า มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลนั้นเอง ความพยายามในด้านนี้ได้มีมานานแล้วเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา แต่ไม่สามารถกระทำได้สำเร็จจนกระทั่งปี พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยที่เป็นอิสระจากระบบราชการ 2 แห่งคือ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและสภาผู้แทนราษฎร เป็นที่เรียบร้อย สาระสำคัญของรูปแบบมหาวิทยาลัยใหม่ที่เป็นอิสระจากระบบราชการนี้ ได้แก่การมีอิสระทางการเงิน การบริหารบุคคล และการบริหารวิชาการ มีสภามหาวิทยาลัยเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดอย่างแท้จริง พร้อมกับมีสภาวิชาการ กรรมการการเงิน และกรรมการบริหารงานบุคคลขึ้นกำกับดูแลและวางระเบียบบริหารงานต่าง ๆ ของตนเอง แต่ยังคงได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในรูปเงินอุดหนุนทั่วไป ซึ่งจะทำให้มหาวิทยาลัยมีความคล่องตัวในการบริหารทรัพยากรมากขึ้น

ปัจจุบัน ทบวงมหาวิทยาลัยมีสถาบันอุดมศึกษาในความดูแล รวมทั้งสิ้น 52 สถาบัน ประกอบด้วยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัด จำนวน 20 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาในกำกับ จำนวน 2 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 30 แห่ง ดังนี้

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัด	ปีที่จัดตั้ง	จำนวนคณะ
1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2459	18
2. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	2486	12
3. มหาวิทยาลัยขอนแก่น	2508	16
4. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	2507	16
5. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	2477	10
6. มหาวิทยาลัยนเรศวร	2533	6
7. มหาวิทยาลัยบูรพา	2533	7
8. มหาวิทยาลัยมหิดล	2486	10
9. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	2538	6
10. มหาวิทยาลัยรามคำแหง	2514	7
11. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	2517	7
12. มหาวิทยาลัยศิลปากร	2486	9
13. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2511	8
14. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช	2521	10
15. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	2533	4

16. สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้	2518	4
17. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	2528	5
18. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	2528	4
19. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	2528	3
20. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	2509	6

สถาบันอุดมศึกษาในกำกับ

21. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	2533	5
22. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	2535	ยังไม่เปิดดำเนินการ

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

	ปี พ.ศ. ที่จัดตั้ง	ปี พ.ศ. ที่เปลี่ยนฐานะ เป็นมหาวิทยาลัย	จำนวนคณะในปัจจุบัน
1. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	2513	2527	9
2. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	2530	2536	7
3. มหาวิทยาลัยเกริก	2513	2538	4
4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร	2533	2537	3
5. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	2513	2527	7
6. มหาวิทยาลัยพายัพ	2517	2527	8
7. มหาวิทยาลัยรังสิต	2528	2533	14
8. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล	2527	2538	6
9. มหาวิทยาลัยศรีปทุม	2513	2530	8
10. มหาวิทยาลัยสยาม	2516	2529	8
11. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	2506	2527	7
12. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	2524	2535	9
13. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	2515	2533	9
14. มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	2516	2535	3
15. วิทยาลัยคริสเตียน	2526	-	1
16. วิทยาลัยเซนต์จอห์น	2532	-	5
17. วิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	2536	-	3
18. วิทยาลัยบัณฑิตสกลนคร	2530	-	5
19. วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์	2528	-	1
20. วิทยาลัยภาคกลาง	2530	-	1
21. วิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2531	-	3

22. วิทยาลัยมิชชัน	2529	-	3
23. วิทยาลัยโยนก	2531	-	3
24. วิทยาลัยศรีโสภณ	2527	-	3
25. วิทยาลัยสยามบัณฑิต	2528	-	1
26. วิทยาลัยแสงธรรม	2519	-	2
27. วิทยาลัยรัชตภาคย์	2536	-	1
28. วิทยาลัยรามมาโยธยา	2535	} วิทยาลัยทั้งสามแห่งนี้ได้รับอนุมัติ ให้จัดตั้ง แต่ยังไม่ได้เปิดสอน	
29. วิทยาลัยยูเอมยูซี-แมรีแลนด์ (ประเทศไทย)	2536		
	-		
30. วิทยาลัยทองสุข	2537		

งานบุคลากรนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทุกแห่งจะมีหน่วยงานเฉพาะรับผิดชอบด้านบุคลากรนิสิตนักศึกษา โดยมีผู้บริหารระดับสูงตำแหน่งรองอธิการบดีเป็นผู้กำหนดนโยบาย และมีหน่วยปฏิบัติงาน ซึ่งได้แก่ กอง หรือแผนก หรือฝ่าย ตามความเหมาะสมของแต่ละสถาบันเป็นผู้รับผิดชอบงานดังกล่าว ซึ่งได้แก่ งานกิจกรรมนิสิตนักศึกษา งานบริหารและสวัสดิการ งานวิจัยนิสิตนักศึกษา งานอนามัย งานแนะแนวและจัดหางาน (แนะแนวการศึกษาและอาชีพ) และงานธุรการทั้งนี้งานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ซึ่งอาจเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น เช่น งานแนะแนวและจัดหางาน(มหาวิทยาลัยของรัฐหลายแห่ง) ศูนย์บริการให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพ (มหาวิทยาลัยพายัพ) จะทำหน้าที่ให้บริการด้านการให้คำปรึกษา ให้ข้อมูลด้านการศึกษาและอาชีพจัดหางานพิเศษ งานถาวรทุนการศึกษา ตลอดจนจัดกิจกรรมเพื่อการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพให้แก่นิสิตนักศึกษา ตั้งแต่นิสิตนักศึกษาเริ่มเข้าศึกษาจนใกล้จะสำเร็จการศึกษา โดยมีรูปแบบและขอบข่ายงานที่แตกต่างกันไปในแต่ละสถาบัน

ทบวงมหาวิทยาลัยกับการส่งเสริมการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา

ทบวงมหาวิทยาลัยได้เริ่มมีนโยบายส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบแนะแนวอาชีพของสถาบันอุดมศึกษาขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ.2526 ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว ปัญหาการว่างงานของผู้มีการศึกษากำลังทวีความรุนแรงขึ้นเป็นอย่างมาก อัตราการจ้างงาน ทั้งในภาครัฐบาลและเอกชนไม่ได้ขยายตัวตามจำนวนบัณฑิตที่เพิ่มขึ้น รัฐบาลโดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2526 จึงให้ความเห็นชอบนโยบายการมีงานทำและแก้ไขปัญหาการว่างงาน โดยให้กระทรวงศึกษาธิการ และทบวง

มหาวิทยาลัยปรับแผนการศึกษาและเริ่มพัฒนาโครงการแนะแนวอาชีพ ให้นักเรียนนักศึกษา ตั้งแต่ระดับมัธยม อาชีวะ ฝึกหัดครู และมหาวิทยาลัย

ในเรื่องนี้ คณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย ในคราวประชุมครั้งที่ 10/2526 และครั้งที่ 11/2526 ได้แต่งตั้ง "คณะกรรมการแนะแนวและให้คำปรึกษาด้านการศึกษาและอาชีพ" ขึ้นโดยมีปลัดทบวงมหาวิทยาลัยเป็นประธาน รองปลัดทบวงมหาวิทยาลัยเป็นรองประธาน อนุกรรมการ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านแนะแนวจากสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนหน่วยงานทั้งจากภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง และมีผู้อำนวยการกองบริการการศึกษาสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ ตั้งแต่วันที่ 13 ตุลาคม 2526 เป็นต้นไป ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ดังนี้

1. พิจารณากำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์บริการแนะแนว และให้คำปรึกษาด้านการศึกษาและอาชีพ ทบวงมหาวิทยาลัย
2. เสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์บริการฯ
3. ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษา ดำเนินกิจกรรมด้านแนะแนวและการให้คำปรึกษา
4. พิจารณาและเสนอแนะเรื่องจัดหางบประมาณและวัสดุอุปกรณ์เพื่อการดำเนินงาน
5. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
6. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมาย

การกำหนดรูปแบบบริการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างองค์กรและมาตรฐานบุคลากร

ทบวงมหาวิทยาลัยโดยคณะกรรมการแนะแนวและให้คำปรึกษาด้านการศึกษาและอาชีพ ได้กำหนดแผนปฏิบัติงานในการพัฒนาระบบแนะแนวอาชีพในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยให้มีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นในกองกิจการนิสิตนักศึกษาและให้มีบริการต่าง ๆ ดังนี้

แผนระยะสั้น ให้มีการจัด "บริการจัดหางาน" (Placement Service) ขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง

แผนระยะกลาง ให้มีการจัด "ห้องสมุดอาชีพ" (Career Library) ขึ้นในทุกสถาบันอุดมศึกษาภายในปี 2528

แผนระยะยาว ให้มีการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพครบ 4 บริการ คือ

- บริการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ
- บริการห้องสมุดอาชีพ

-บริการทดสอบ

-บริการจัดหางาน

ทั้งนี้ให้หน่วยงานที่จัดตั้งดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นแหล่งข้อมูลตลาดแรงงานให้แก่นิสิตนักศึกษาและบัณฑิต
- (2) เป็นแหล่งกลางสำหรับศิษย์เก่า บัณฑิตและนิสิตนักศึกษา ในการพบนายจ้าง จัดรับสมัครงาน และจัดห้องสอบให้นายจ้าง
- (3) จัดเตรียมบัณฑิต/นิสิตนักศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยการพัฒนาบุคลิกภาพ ฝึกอบรม ให้ความรู้ในการสมัครงาน การสอบสัมภาษณ์ สร้างจิตสำนึกให้บัณฑิตสร้างงานขึ้นเอง การออกทำงานในต่างจังหวัด และการจัดสัปดาห์อาชีพ
- (4) จัดหางาน Part time ให้นักศึกษาปัจจุบัน เพื่อประสบการณ์ และรายได้
- (5) ให้มีการติดตามผลการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษา (Follow-up study) อย่างมีระบบทุกปี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

เพื่อให้แผนปฏิบัติงานที่กำหนดนำไปสู่การปฏิบัติจริง ทบวงมหาวิทยาลัย โดย ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย (นายปรีดา พัฒนถาบุตร) ได้ส่งหนังสือแจ้งขอความร่วมมือ สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนในสังกัด พัฒนาระบบแนะแนวอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา ตามรูปแบบที่กำหนด ตามหนังสือ ที่ ทม 0203/4317 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2527

นอกจากการกำหนดรูปแบบในการพัฒนาระบบแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษาแล้ว ต่อมา ทบวงมหาวิทยาลัย โดยคณะอนุกรรมการวิสามัญเกี่ยวกับอัตรากำลังและระบบราชการ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย (ก.ม.) ได้พิจารณาโครงสร้างการแบ่งสายงานในกองกิจการนิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ให้เป็นรูปแบบเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน โดยให้มีงานแนะแนวและจัดหางาน หรืองานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ หรืองานแนะแนว จัดหางาน และทุนการศึกษา เป็นงานหนึ่งในกองกิจการนิสิตนักศึกษา เช่น กองกิจการนิสิตนักศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แบ่งสายงานดังนี้ (มติ อ.ก.ม. ระบบฯ ครั้งที่ 1/2532)

1. งานกิจกรรมนิสิต	2. งานบริการและสวัสดิการ
3. <u>งานแนะแนวและจัดหางาน</u>	4. งานวินัยนิสิต
5. งานอนามัย	6. งานธุรการ

กองกิจการนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ แบ่งสายงานดังนี้ (มติ อ.ก.ม. ระบบฯ ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 11/2530)

1. งานกิจกรรมนักศึกษา
2. งานสวัสดิการและอนามัย
3. งานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ
4. งานวินัยนักศึกษา
5. งานธุรการ

กองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง แบ่งสายงานดังนี้ (มติ อ.ก.ม.ระบอบฯครั้งที่ 2/2534)

1. งานกิจกรรมนักศึกษา
2. งานบริการและสวัสดิการการศึกษา
3. งานแนะแนว จัดหางานและทุนการศึกษา
4. งานวิจัยนักศึกษา
5. งานแพทย์และอนามัย
6. งานกีฬา
7. งานธุรการ

ในขณะเดียวกัน คณะอนุกรรมการวิสามัญเกี่ยวกับตำแหน่งและอัตราเงินเดือน ซึ่งแต่งตั้งโดย คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย (ก.ม.) ในคราวประชุมครั้งที่ 8/2533วันที่ 24 กันยายน 2533 ได้เห็นชอบให้มีการแก้ไขมาตรฐานกำหนดตำแหน่งนักแนะแนวการศึกษาและอาชีพใหม่ โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 เป็นต้นไป โดยให้สายงานนี้ คลุมถึงตำแหน่งต่าง ๆ ที่ ปฏิบัติงานแนะแนวการศึกษาและอาชีพแก่นิสิตนักศึกษา ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการแนะแนวทางการศึกษา การแนะแนวอาชีพ การทดสอบเพื่อการแนะแนวบริการเกี่ยวกับทุนการศึกษา งานบริการสนเทศ และงานบริการจัดหางานต่าง ๆ โดยมีระดับตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 3 - ระดับ 10 และมีคุณสมบัติ เฉพาะสำหรับตำแหน่งดังนี้

1. ได้รับปริญญาตรีหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ ทางจิตวิทยาหรือการแนะแนว หรือทางอื่นที่ ก.ม. กำหนดว่าใช้เป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนี้ได้ หรือ
2. ได้รับปริญญาโทหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ ทางจิตวิทยาหรือการแนะแนว หรือทางอื่นที่ ก.ม. กำหนดว่าใช้เป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนี้ได้ หรือ
3. ได้รับปริญญาเอกหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ทางจิตวิทยาหรือการแนะแนว หรือทางอื่นที่ ก.ม. กำหนดว่าจะใช้เป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนี้ได้

นอกจากนี้ยังได้กำหนดความรู้ความสามารถของผู้ที่จะปฏิบัติงานด้านนี้ไว้ว่า

1. มีความรู้ในหลักวิชาการแนะแนวและกิจการนักศึกษาอย่างเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ในหน้าที่
2. มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินและกฎหมาย กฎ ระเบียบและข้อบังคับอื่นที่ใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่

3. มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันในด้านการศึกษา การเมือง การเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งของประเทศไทย

4. มีความสามารถในการศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ปัญหาและสรุปเหตุผล

กิจกรรมที่ทบวงมหาวิทยาลัยดำเนินการตั้งแต่ปี 2526 ถึง ปัจจุบันสรุปเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. การพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษา

เพื่อพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานแนะแนวทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนให้มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนมีทักษะเพียงพอที่จะปฏิบัติงานด้านบริการแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทบวงมหาวิทยาลัยโดยคณะทำงานส่งเสริมกิจกรรมด้านแนะแนวและให้คำปรึกษาในมหาวิทยาลัย ได้จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรมและการประชุมสัมมนาผู้ที่ปฏิบัติงานแนะแนวทุกปี รวม 14 ครั้ง โดยกำหนดหลักสูตรที่จะนำไปสู่การพัฒนางานแนะแนวได้แก่ การพัฒนาการให้คำปรึกษาด้านอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา การจัดและบริหารจัดการงานในสถาบันอุดมศึกษา การพัฒนาบริการแนะแนวอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา การให้คำปรึกษาและการทดสอบเพื่อแนะแนวอาชีพ เทคนิคการแนะแนวอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา บทบาทและคุณลักษณะของนักแนะแนวยุคไฮเทค ค่ามนุษยสัมพันธ์ เทคนิคการวางแผนชีวิตและอาชีพ การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการให้บริการปรึกษาและแนะแนวเชิงจิตวิทยาแบบสมบูรณ์ และการพัฒนางานแนะแนวเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา เป็นต้น

2. การจัดตั้งห้องสมุดอาชีพตัวอย่าง

การจัดห้องสมุดอาชีพตัวอย่างของทบวงมหาวิทยาลัย นับเป็นโครงการหนึ่งที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้มีจุดประสงค์ที่จะจัดให้เป็นห้องสมุดอาชีพที่สมบูรณ์แบบและเป็นตัวอย่างให้สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จัดให้กับนิสิตนักศึกษาของแต่ละสถาบัน อันจะเป็นการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดบริการแนะแนวอาชีพให้แก่นิสิตนักศึกษาอีกรูปแบบหนึ่ง นอกเหนือจากบริการจัดหางานและบริการด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังประสงค์ที่จะให้ห้องสมุดอาชีพตัวอย่างดังกล่าว เป็นศูนย์รวมข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ แหล่งงาน แนวโน้มตลาดแรงงาน การเตรียมเข้าสู่อาชีพ ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงตัวอย่างแบบทดสอบชนิดต่าง ๆ ที่จะให้บริการแก่หน่วยงานแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานแนะแนวในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือผู้ที่สนใจโดยทั่วไปอีกด้วย

โครงการนี้ได้รับความเห็นชอบเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2529 โดยมีฝ่ายแนะแนวการศึกษาและอาชีพ กองบริการการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ และรองศาสตราจารย์ ดร.นวลศิริ เปาโรหิตย์ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นที่ปรึกษา สถานที่ทำการตั้งอยู่ที่

กองบริการการศึกษา ชั้น 12 อาคารทบวงมหาวิทยาลัย โดยมีลักษณะเป็นห้องปรับอากาศมีพื้นที่ประมาณ 42 ตารางเมตร เริ่มเปิดให้บริการเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาโดยเปิดให้บริการแก่ผู้สนใจทุกวันราชการ ระหว่างเวลา 08.30-16.30 น. (ไม่ปิดระหว่างพักเที่ยง) และจัดให้บริการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ให้บริการยืมเอกสาร/หนังสือ ได้ครั้งละไม่เกิน 3 เล่ม เทปบันทึกเสียง และเทปโทรทัศน์ ครั้งละไม่เกิน 2 ม้วน ในช่วงเวลา 7 วัน โดยใช้บัตรประชาชน หรือบัตรข้าราชการเป็นหลักฐาน
2. บริการให้คำปรึกษาแนะนำด้านการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา การสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ การจัดการเรียนและแนวอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา
3. บริการทดสอบด้านบุคลิกภาพ เซาวน์ปัญญา ความสนใจทางอาชีพด้วยแบบทดสอบ ปัจจุบันห้องสมุดอาชีพตัวอย่าง ทบวงมหาวิทยาลัย ได้รับบริจาคเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์พร้อมอุปกรณ์จำนวน 1 ชุด จาก รองศาสตราจารย์ ดร.หลุย จำปาเทศ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้อำนวยการสถาบันบริหารและจิตวิทยา เพื่อใช้ในการประมวลผลข้อมูลด้านแนวทางการศึกษาและอาชีพ และให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ ขณะนี้ได้เริ่มให้บริการข้อมูลด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์บ้างแล้ว

นอกจากนี้ในด้านวัสดุโสตทัศนูปกรณ์ ผู้รับผิดชอบโครงการได้ขอความอนุเคราะห์จัดสำเนาเทปโทรทัศน์และเทปบันทึกเสียง เกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพจากหน่วยงานที่ผลิต รวมทั้งได้ดำเนินจัดทำเทปโทรทัศน์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องอีกหลายชุด เพื่อให้บริการแก่หน่วยแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

3. การเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำแก่หน่วยงานแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษา

จากการที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการจัดประชุมสัมมนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานแนะแนวอาชีพในสถาบันอุดมศึกษาเป็นประจำทุกปี เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร ให้สามารถดำเนินการตามนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัย นั้น ทำให้ทบวงมหาวิทยาลัย ได้ทราบปัญหาว่าสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งไม่สามารถจะดำเนินการตามแผนได้ ซึ่งผู้เข้าสัมมนาได้ให้ข้อเสนอแนะว่าทบวงมหาวิทยาลัยควรจัดให้คณะผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านแนะแนว ออกเยี่ยมเยียนหน่วยงานแนะแนวในมหาวิทยาลัย/วิทยาลัย เพื่อชี้แนะการดำเนินงานของหน่วยงานแนะแนว ให้บรรลุได้ตามเป้าหมาย ตลอดจนแจ้งผลความคืบหน้าของหน่วยงานแนะแนวให้ทุกสถาบัน ได้รับทราบอย่างต่อเนื่องและควรถือโอกาสเยี่ยมเยียนนี้ พบผู้บริหารระดับอธิการบดี รองอธิการบดี เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหารเห็นความสำคัญในการสนับสนุนงานแนะแนวอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา ให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามแผนต่อไป

ดังนั้นทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้น ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้าน
แนะแนว ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ กรมแรงงาน โดยมีผู้อำนวยการกองและเจ้าหน้าที่กองบริการการศึกษา เป็นฝ่ายเลขานุการ
คณะทำงานได้จัดทีมเยี่ยมเยียนเป็นชุด ๆ ละประมาณ 3-5 คน เดินทางไปเยี่ยมเยียนหน่วยงานแนะแนว
ในมหาวิทยาลัย/วิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชน ในแต่ละภูมิภาคของประเทศ และจะมุ่งเน้นหน่วยงานใน
ส่วนภูมิภาคก่อน โดยใช้งบประมาณส่วนที่เหลืออยู่จากการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ เป็นค่าใช้จ่ายใน
การเดินทาง ดังนั้นการดำเนินโครงการดังกล่าวนี้ จึงจัดประมาณปลายปีงบประมาณคือ ช่วงเดือน
สิงหาคม-กันยายนของแต่ละปี

โครงการดังกล่าวได้ดำเนินการไปแล้ว 3 ครั้ง ในปีงบประมาณ 2529, 2531, 2532 โดยได้
เยี่ยมเยียนหน่วยงานแนะแนว ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ในภูมิภาคต่าง ๆ รวม 21
สถาบัน และสามารถประมวลปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนางานแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษา ได้ดัง
นี้

1. ด้านบุคลากร

- 1.1 ขาดแคลนบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านนี้โดยตรง เนื่องจากไม่มีอัตราและมีบางกรณี
บรรจุเจ้าหน้าที่ไม่ตรงกับวุฒิการศึกษาที่จบ
- 1.2 บุคลากรที่ปฏิบัติงานไม่ได้จบการศึกษาด้านนี้โดยตรง
- 1.3 ปัญหาการปรับระดับตำแหน่งบุคลากรทำได้ยาก เพราะไม่รู้แนวทางในการปฏิบัติทำ
ให้ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน

2. ด้านผู้บริหาร

- 2.1 ผู้บริหารไม่สนับสนุนด้านงบประมาณเนื่องจากไม่เห็นความสำคัญ
- 2.2 นโยบายของผู้บริหารที่เปลี่ยนแปลงโดยไม่มีทิศทางการทำงานที่แน่นอน
- 2.3 ระบบโครงสร้างการบริหารงานของบางสถาบัน งานแนะแนวไม่ได้อยู่กับกอง
กิจการนิสิต ตามโครงสร้างการบริหารงานแนะแนว

3. ด้านการปฏิบัติงาน

- 3.1 ขาดสถานที่ที่เป็นเอกเทศ หรือที่ตั้งของสถานที่ไม่เหมาะสมห่างไกลจากบริเวณ
อาคารเรียน
- 3.2 ขาดข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงานที่เป็นปัจจุบัน หรือได้รับข่าวสารล่าช้าไม่ทันการ
- 3.3 ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน เช่น แบบทดสอบต่าง ๆ
- 3.4 ปัญหาด้านเทคนิคและวิธีการ คือ ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ด้านการให้คำปรึกษา
แนะแนวอย่างเพียงพอ ขาดความรู้ในการใช้เครื่องมือเพื่อการแนะแนว เช่น การใช้แบบทดสอบประเภท
ต่าง ๆ

- 3.5 มีปัญหาในการจัดสรรเวลาในการปฏิบัติงาน ทำให้มีเวลาในการให้คำปรึกษาน้อย
4. ด้านการประสานงานและการประชาสัมพันธ์

4.1 ขาดการประสานงานระหว่างภาควิชาและแนวคณะศึกษาศาสตร์กับฝ่ายกิจการนิสิต

4.2 ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างนักศึกษากับมหาวิทยาลัย ทำให้นักศึกษาไม่เห็นความสำคัญในสิ่งที่มหาวิทยาลัยจัดให้ เช่น นักศึกษาขาดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการปฐมนิเทศ

4.3 ระบบการประสานงานภายในของมหาวิทยาลัยเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน

4. การคัดเลือกโครงการแนะแนวดีเด่นและสร้างสรรค์ในสถาบันอุดมศึกษา

จากการที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดบริการแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ การประชุมสัมมนา/การประชุมเชิงปฏิบัติการและการฝึกอบรม บุคลากรที่ปฏิบัติงานแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษา จัดโครงการห้องสมุดอาชีพตัวอย่าง ทบวงมหาวิทยาลัย ตลอดจนจัดคณะผู้ทรงคุณวุฒิออกไปเยี่ยมเยียน และให้คำแนะนำแก่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน จำนวนหลายสถาบันไปแล้วนั้น อาจกล่าวได้ว่า หน่วยงานแนะแนวอาชีพและจัดหางานในสถาบันอุดมศึกษา ได้รับการส่งเสริมให้พัฒนามากยิ่งขึ้นในระดับหนึ่ง ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้ริเริ่มจัดโครงการคัดเลือกโครงการแนะแนวดีเด่นขึ้นในปีการศึกษา 2533 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษา ให้ความสนใจและส่งเสริมพัฒนางานแนะแนวการศึกษาและอาชีพให้เป็นระบบครบวงจร และมีประสิทธิภาพในการให้บริการแนะแนวแก่นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โครงการแนะแนวดีเด่นแก่หน่วยงานแนะแนวที่กำลังพัฒนาต่อไป รวมทั้ง ยังเป็นการให้ขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านนี้อีกด้วย ทั้งนี้ทบวงมหาวิทยาลัยได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นชุดหนึ่ง ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านแนะแนว ผู้แทนจากกองกิจการนิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน โดยมีกองบริการการศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นฝ่ายเลขานุการ และจัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินการโครงการ

คณะทำงานคัดเลือกโครงการแนะแนวดีเด่นและสร้างสรรค์ในสถาบันอุดมศึกษาได้พิจารณา กำหนดเกณฑ์การตัดสิน และวิธีการพิจารณาคัดเลือก ตลอดจนการประกาศเกียรติคุณไว้ดังนี้

เกณฑ์การตัดสิน

1. เป็นโครงการ/กิจกรรมที่ริเริ่มสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ และนำไปสู่การพัฒนา นิสิตนักศึกษา
2. เป็นโครงการ/กิจกรรมที่ทำอยู่แล้ว และได้พัฒนาขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนา นิสิตนักศึกษา

การพิจารณาคัดเลือก

1. พิจารณารายละเอียดโครงการจากเอกสารที่จัดส่งเข้ารับการคัดเลือก
2. เยี่ยมชม สังเกต สัมภาษณ์ ผู้บริหาร/ผู้รับผิดชอบโครงการ ตลอดจนนิสิตนักศึกษา

โดยคณะทำงานจะเดินทางไปเยี่ยมชม การปฏิบัติงานในโครงการของแต่ละสถาบัน รวมทั้งดำเนินการถ่ายทำเทปโทรทัศน์ประมวลภาพกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดโครงการ

การประกาศเกียรติคุณ

คณะทำงานจะดำเนินการจัดทำรายงานสรุปผลการคัดเลือกและบันทึกเทปโทรทัศน์โครงการ แนวโน้มดีเด่นหรือสร้างสรรค์ ที่ได้รับการคัดเลือก แล้วเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้สถาบันอุดมศึกษาได้ทราบ และนำเสนอผลการคัดเลือกต่อทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อทำพิธีมอบเกียรติบัตรและโล่ให้แก่ผู้บริหารระดับรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา ในการประชุมผู้บริหารด้านกิจการนักศึกษา ที่ทบวงมหาวิทยาลัย รวมทั้งจะทำการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อมวลชนด้วย

ผลการพิจารณาคัดเลือกโครงการแนวโน้มดีเด่น/สร้างสรรค์ ในปีการศึกษา 2533-2535 มีดังนี้

ปีการศึกษา 2533

โครงการแนวโน้มดีเด่น มี 2 โครงการ คือ

1. โครงการสัปดาห์แนวอาชีพและนัดพบตลาดแรงงาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. โครงการแนวอาชีพและวันนัดพบแรงงาน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ปีการศึกษา 2534

โครงการแนวโน้มดีเด่น มี 3 โครงการ คือ

1. โครงการบริษัทจำลอง มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
2. โครงการเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. โครงการวันนัดพบแรงงาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

โครงการแนวสร้างสรรค์ มี 4 โครงการ คือ

1. โครงการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ (สายด่วน) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. โครงการสัปดาห์แนวการศึกษาและอาชีพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

4. โครงการวารสารแนว มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปีการศึกษา 2535

โครงการแนวสร้างสรรค์ มี 3 โครงการ คือ

1. โครงการเพิ่มพูนประสิทธิภาพทางการเรียนของนักศึกษาภาคทัณฑ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
2. โครงการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักศึกษา โดยแนวทางจิตวิทยาประยุกต์ แบบกลุ่มพัฒนาตน มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. โครงการฝึกความเชื่อมั่นในตนเอง รุ่นที่ 3 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

5. การศึกษาวิจัย การจัดพิมพ์เอกสารและการจัดทำวัสดุโสตทัศนูปกรณ์

ทบวงมหาวิทยาลัยได้สนับสนุนงบประมาณให้มีการศึกษาวิจัย การจัดพิมพ์เอกสารทาง
วิชาการ เอกสารเผยแพร่ รวมทั้งจัดทำวัสดุโสตทัศนูปกรณ์ เพื่อพัฒนางานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ
ในสถาบันอุดมศึกษา หลายรายการ สรุปที่สำคัญดังนี้

1. การศึกษาวิจัยและทดลองเรื่อง "รูปแบบการจัดอบรมการวางแผนชีวิตและอาชีพเพื่อ
พัฒนาคุณภาพชีวิต สำหรับนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ" เพื่อสร้างรูปแบบหลักสูตรการฝึก
อบรมระยะสั้น ในการวางแผนชีวิตและอาชีพแก่นิสิตนักศึกษา ให้เตรียมพร้อมในการเข้าสู่อาชีพโดย
รองศาสตราจารย์ ดร.นวลศิริ เปาโรหิตย์ และคณะ ในปี พ.ศ.2533

2. จัดพิมพ์หนังสือการแนะแนวอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเขียนโดย รองศาสตราจารย์
ดร.ลำเนาวิ ขจรศิลป์ จำนวน 1,000 เล่ม ในปี พ.ศ.2529 และพิมพ์เพิ่มเติมในปี พ.ศ.2530

3. จัดพิมพ์หนังสือแนะแนวศึกษาต่อสถาบันอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 1,000
เล่ม ในปี พ.ศ.2532

4. จัดพิมพ์เอกสารสรุปและประเมินผลการประชุม/สัมมนา/ฝึกอบรม ที่ได้จัดในแต่ละปีรวม
11 รายการ รายการละ 250 เล่ม

5. จัดพิมพ์คู่มือชีวิตและคู่มือฝึกอบรมการวางแผนชีวิตและอาชีพ รายการละ 350 เล่ม

6. จัดพิมพ์จุลสาร "แนะนำห้องสมุดอาชีพตัวอย่างทบวงมหาวิทยาลัย" จำนวน 700 เล่ม

7. จัดทำเทปโทรทัศน์เรื่อง แนะนำหน่วยงานแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและ
เอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 19 สถาบัน มีความยาว 45 นาที

8. จัดทำเทปโทรทัศน์การดำเนินงานโครงการแนะแนวที่ได้รับรางวัลโครงการแนะแนวดีเด่น
มีและโครงการแนะแนวสร้างสรรค์

ตอนที่ 4 : งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพของสถาบัน
อุดมศึกษาในประเทศไทย และได้จัดกลุ่มการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้าง กระบวนการบริหารและรูปแบบ การจัดการแนะแนว อาชีพในสถาบันอุดมศึกษา

ในส่วนของงานวิจัยด้านนี้ได้มีผู้ศึกษาไว้หลายคน เช่น จีรวัดณ์ วีรังกร, (2528) ได้ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างและกระบวนการบริหารงานบุคลากรนิสิตนักศึกษา ในมหาวิทยาลัย พบว่า ทุกสถาบันได้จัดให้มีฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาโดยมีรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ มีกองกิจการนิสิตนักศึกษา เป็นฝ่ายปฏิบัติจากการวิจัยพบว่า โครงสร้างที่มีอยู่ยังขาดประเภทงานที่จะช่วยแก้ปัญหาทางการเรียนของนิสิตนักศึกษาและการพัฒนานิสิตนักศึกษาส่วนด้านกระบวนการบริหาร พบว่า การดำเนินงานส่วนใหญ่มุ่งให้บริการมากกว่าการพัฒนาการนิสิตนักศึกษาการจัดทำระบบข้อมูลในการวางแผนและการบริหารและการประเมินผลงานในแต่ละปี ยังดำเนินการไม่มากนัก จึงไม่ช่วยให้มหาวิทยาลัยบรรลุวัตถุประสงค์มากเท่าที่ควร

การศึกษาของ สำเนาวิ และบุญเรือง ขจรศิลป์ (1985) เกี่ยวกับสภาพและปัญหาของบริการแนะแนวอาชีพในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย รูปแบบของบริการแนะแนวอาชีพ และความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการใช้รูปแบบที่ศึกษาวิจัย พบว่าบริการแนะแนวจะเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายกิจการนักศึกษา การจัดการบริการในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งแตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะมีบริการให้คำปรึกษาและบริการจัดหางาน บางแห่งมีบริการห้องสมุดอาชีพ บริการทดสอบ และทะเบียนนักศึกษา แต่ยังไม่ดีพอ ต้องปรับปรุง เนื่องจากขาดข้อมูลด้านอาชีพและแบบทดสอบที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ได้พบว่าทุกสถาบันมีปัญหาในการจัดบริการ ปัญหาที่รุนแรงที่สุด 3 ประการ คือขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ ขาดข้อมูลด้านอาชีพ ขาดแบบทดสอบ ปัญหาที่รองลงไปคือขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร งบประมาณไม่เพียงพอ ตลอดจนขาดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับรูปแบบที่เสนอมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบสำหรับมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยขนาดใหญ่ประกอบด้วย หน่วยพัฒนาอาชีพและหน่วยจัดหางาน และรูปแบบสำหรับวิทยาลัยขนาดเล็กประกอบด้วยหน่วยวางแผนอาชีพและหน่วยจัดหางาน ซึ่งจากการศึกษาความคิดเห็นกลุ่มผู้ปฏิบัติงานและกลุ่มผู้บริหารเกี่ยวกับรูปแบบที่เสนอบอกว่า เห็นด้วยกับข้อเสนอของผู้ศึกษาวิจัย

ในปี 2532 มัทกานต์ โอฟาร์รัตน์มณี ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารกิจการนิสิตและนักแนะแนวการศึกษาและอาชีพเกี่ยวกับการบริหารงานแนะแนวอาชีพในมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชน พบว่าผู้บริหารและนักแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ด้านการบริหารงานแนะแนวอาชีพและด้านบริการแนะแนวอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านปัจจัยที่เกี่ยวกับการวางแผนงานแนะแนวอาชีพ ผู้บริหารและนักแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ในมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชนเห็นว่า งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ ตลอดจนความร่วมมือของบุคลากร เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงาน นอกจากนี้ ผู้บริหารและนักแนะแนว

อาชีพในมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชน ได้ให้ข้อเสนอแนะการบริหารงานแนะแนวอาชีพว่า ควร
 เพิ่มพูนความรู้และทักษะในการแนะแนวอาชีพแก่นักแนะแนวฯ โดยการจัดฝึกอบรมในรูปแบบต่าง ๆ

งานวิจัยเกี่ยวกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านแนะแนว

งานวิจัยที่เกี่ยวกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านแนะแนว มีผู้สนใจศึกษาไว้หลายคน กล่าวคือ
 วิไล แพงคำ (2519) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานแนะแนวและนิสิตสาขาการแนะแนวว่า
 ทักษะความรู้และความสามารถในด้านใดบ้างของผู้ให้คำปรึกษาที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน
 แนะแนว และจะเป็นประโยชน์เพียงใด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้การอบรมบุคลากรที่จะปฏิบัติงาน
 แนะแนวทางการศึกษา การคัดเลือกบุคลากรแนะแนวที่เหมาะสม ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า
 ทักษะของผู้ให้คำปรึกษาที่จะส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานแนะแนวมาก 2 อันดับได้แก่ การปฏิบัติงานแนะ
 แนวจะสำเร็จลงได้ก็ด้วยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของผู้
 ปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ได้รับความร่วมมือ ในด้านความรู้พบว่าความรู้ในเรื่องทฤษฎีและ
 ขบวนการในการให้คำปรึกษา รวมทั้งสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ ความต้องการและแรงจูงใจ
 เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานแนะแนว ในด้านความสามารถพบว่า การสร้าง
 มนุษยสัมพันธ์ การช่วยให้เด็กเข้าใจตัวเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม และสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม
 จะอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานแนะแนว

ต่อมาในปี 2520 จำรัส ดั่งสุวรรณ ศึกษาคุณลักษณะของนักแนะแนวตามความคาดหวังของ
 ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนกลางพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาจัด
 อันดับความสำคัญ 3 อันดับแรก ของคุณลักษณะ 7 ด้านของนักแนะแนวคือ

1. ด้านมนุษยสัมพันธ์ ต้องการนักแนะแนวที่มีความจริงใจในการช่วยเหลือผู้อื่น มีความเป็น
 กันเอง และมีความสามารถในการเข้าถึงจิตใจผู้อื่น
2. ด้านบุคลิกภาพ ต้องการนักแนะแนวที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความสุขุมรอบคอบและ
 มีความสุภาพอ่อนโยน
3. ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ต้องการนักแนะแนวที่ยึดมั่นในจรรยาบรรณรักษาความ
 ลับและไว้ใจได้ มีความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา
4. ด้านความเป็นผู้นำ ต้องการนักแนะแนวที่มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความคิดริเริ่ม
 สร้างสรรค์ มีเชาวน์และวินัยดี
5. ด้านประสบการณ์ในการสอน การแนะแนวและการดำเนินชีวิต ต้องการนักแนะแนวที่มี
 ความสามารถในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง มีประสบการณ์กว้างขวาง เคยทำหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษามาแล้ว
6. ด้านทักษะในการแนะแนว ต้องการนักแนะแนวที่มีทักษะในการแก้ปัญหา สังเคราะห์
 ปัญหา มีทักษะในการถาม การฟัง การพูด

7. ด้านความรู้ ต้องการนักแนะแนวที่มีความรู้จิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการศึกษา รู้กลวิธีของการแนะแนว ภาวะเศรษฐกิจ สังคม และเหตุการณ์ปัจจุบัน

นอกจากนี้ ปราโมชน์ รอดจำรัส (2525) ศึกษาความแตกต่างระหว่างทัศนคติ ความรู้ และพฤติกรรมของผู้ให้คำปรึกษาตามความคาดหวังของอาจารย์ผู้สอนด้านแนะแนวในระดับปริญญาโท และมหาบัณฑิตทางการแนะแนว พบว่า ในด้านทัศนคติความคาดหวังของอาจารย์และมหาบัณฑิต ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า คุณลักษณะที่ต่างกััน คือผู้ให้คำปรึกษาควรมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ จริงใจ เข้าใจอารมณ์และความต้องการของผู้มารับคำปรึกษามองโลกในแง่ดี และพยายามทำงานเป็นทีม ในด้านความรู้ ความคาดหวังของอาจารย์และมหาบัณฑิต ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า คุณลักษณะที่ต่างกัันคือ ผู้ให้คำปรึกษาควรมีความรู้ในทฤษฎี เทคนิค ขั้นตอน และขบวนการให้คำปรึกษามีความรู้เกี่ยวกับการเลือกอาชีพ แหล่งงาน และมีความรู้ที่จะพัฒนาการให้คำปรึกษาออกมาเป็นภาคปฏิบัติ ในด้านพฤติกรรม ความคาดหวังของอาจารย์และมหาบัณฑิตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญแต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า คุณลักษณะที่ต่างกัันคือ ผู้ให้คำปรึกษาควรเป็นคนทีกว้างขวางในชุมชน รู้ว่าการให้คำปรึกษาขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ที่เหมาะสม และสามารถร่วมรับรู้ความรู้สึกได้ไ้และถูกต้อง และสามารถสื่อความรู้สึกนั้นกลับไปยังผู้รับคำปรึกษาได้

งานวิจัยเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างสาขาวิชาที่ศึกษากับบุคลิกภาพด้านอาชีพและความต้องการแนะแนวอาชีพ

ในปี 2528 ณีฐา มุนจินดา ได้ศึกษาความสอดคล้องระหว่างสาขาวิชาที่ศึกษากับบุคลิกภาพ ด้านอาชีพ วัดโดยแบบทดสอบ SDS และความต้องการบริการแนะแนวอาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า นักศึกษามีบุคลิกภาพสอดคล้องกับสาขาวิชาที่ศึกษาร้อยละ 46.5 พอสอดคล้อง ร้อยละ 19.5 และไม่สอดคล้องร้อยละ 34 ในด้านความต้องการบริการแนะแนวพบว่า นักศึกษาต้องการบริการข้อมูลด้านอาชีพและบริการจัดหางานมากที่สุดและความต้องการบริการให้คำปรึกษาและบริการทดสอบมาก

ต่อมา อุษณา เจริญไวย (2528) ศึกษาความสอดคล้องระหว่างสาขาที่ศึกษากับบุคลิกภาพด้านอาชีพวัดโดยแบบทดสอบ SDS และความต้องการบริการแนะแนวอาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า นักศึกษามีบุคลิกภาพสอดคล้องกับสาขาวิชาที่ศึกษาร้อยละ 68.8 พอสอดคล้องร้อยละ 19.7 และไม่สอดคล้อง 12.2 ในด้านความต้องการบริการแนะแนวพบว่า นักศึกษาต้องการบริการในด้านต่าง ๆ มากที่สุด คือ บริการสนเทศข้อมูลทางอาชีพ ต้องการทราบแหล่งจ้างงาน ลักษณะงาน

บริการให้คำปรึกษา ต้องการให้ช่วยจัดแผนการเรียน พัฒนาบุคลิกภาพ บริการทดสอบ ต้องการทดสอบความถนัดและความสนใจด้านอาชีพ บริการจัดหางาน ต้องการให้หางานให้เมื่อสำเร็จการศึกษา รวมทั้งการศึกษาของ วัลลภา เกษ์ชชา (2528) ศึกษาเรื่องเดียวกัน แต่เปลี่ยนกลุ่มผู้ศึกษาเป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า นักศึกษามีบุคลิกภาพสอดคล้องกับสาขาวิชาที่ศึกษาร้อยละ 42.0 พอสอดคล้องร้อยละ 35.2 และไม่สอดคล้องร้อยละ 22.8 ด้านความต้องการบริการแนะแนวอาชีพพบว่า ในบริการสนเทศด้านอาชีพ มีความต้องการแหล่งจ้างงานมากที่สุด ในบริการจัดหางาน ต้องการให้หางานให้เมื่อสำเร็จการศึกษามากที่สุด ในบริการให้คำปรึกษาด้านอาชีพต้องการผู้มีความรู้ความชำนาญมากที่สุดและในบริการทดสอบ ต้องการทดสอบความถนัดและความสนใจในอาชีพมากที่สุด และดวงคำ ชนกสิกรรม (2528) ได้ศึกษาเรื่องเดียวกันแต่เปลี่ยนกลุ่มผู้ศึกษาเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตมีบุคลิกภาพสอดคล้องกับสาขาวิชาร้อยละ 68.4 พอสอดคล้องร้อยละ 16.1 และไม่สอดคล้องร้อยละ 15.5 สำหรับความต้องการบริการแนะแนวอาชีพพบว่า นิสิตมีความต้องการมากถึงมากที่สุดดังนี้ ด้านบริการสนเทศ ต้องการงานพิเศษ แนวโน้มความต้องการแรงงานด้านบริการให้คำปรึกษาต้องการผู้มีความรู้ความชำนาญในการให้คำปรึกษาด้านบริการทดสอบ ต้องการทดสอบบุคลิกภาพด้านอาชีพ ความถนัด ความสนใจในอาชีพ ด้านบริการจัดหางาน ต้องการฝึกอบรมเสริมทักษะและทำงานพิเศษ

นอกจากนี้ ยังมีประภาศรี ทับทิมทอง (2529) ศึกษาเรื่องเดียวกันแต่เปลี่ยนกลุ่มผู้ศึกษาเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษามีบุคลิกภาพสอดคล้องกับสาขาวิชาที่ศึกษาร้อยละ 50.5 พอสอดคล้องร้อยละ 32.7 และไม่สอดคล้องร้อยละ 16.7 ในด้านความต้องการบริการแนะแนวอาชีพพบว่า มีความต้องการบริการข้อมูลและจัดหางานในระดับมากที่สุด ต้องการให้คำปรึกษาและบริการทดสอบในระดับมาก

งานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการและความคิดเห็นต่อบริการแนะแนวของนิสิต นักศึกษาอาจารย์ และผู้บริหารสถาบัน

ในปี 2524 สารภี ภาณุรัตน์ ศึกษาความต้องการของบริการแนะแนวของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.2527 โดยศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการเรียน ปัญหาส่วนตัว ความสำคัญและประโยชน์ของบริการแนะแนว อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ เจ้าหน้าที่แนะแนว สถานที่แนะแนว ของคณะมนุษยศาสตร์ พบว่าด้านสภาพปัญหาการเรียนและปัญหาส่วนตัว นักศึกษาเห็นว่า การเรียนวิชาเอกและการเงินเป็นปัญหามากที่สุด ส่วนอาจารย์เห็นว่า การวางแผนการเรียนและการปรับตัวของนักศึกษาเป็นปัญหามากที่สุด ด้านความสำคัญและประโยชน์ของบริการแนะแนว ทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความเห็นตรงกันว่ามีความสำคัญและเป็นประโยชน์ ด้านอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ นักศึกษาเห็นว่าอาจารย์ที่ปรึกษามีเวลาให้น้อย แต่สามารถให้ความกระจ่างในการแก้ปัญหา ในขณะที่อาจารย์ที่ปรึกษาเห็นว่า การให้คำ

ปรึกษามีความสำคัญมากแต่นักศึกษาไปขอรับคำปรึกษาน้อยด้านเจ้าหน้าที่แนะแนว นักศึกษาเห็นว่าเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย และได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่น้อย แต่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่มาก ในขณะที่อาจารย์ที่ปรึกษาเห็นว่า เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยแต่มีความรับผิดชอบและให้ความร่วมมือกับอาจารย์ดี สามารถลดภาระงานของอาจารย์ได้ถึงร้อยละ 90 ส่วนด้านสถานที่แนะแนวนั้น ทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความเห็นตรงกันว่า สถานที่ไม่สะดวกในการติดต่อ ไม่เป็นสัดส่วน มีความสงบน้อย ไม่เหมาะกับการให้คำปรึกษา และยังไม่พร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

สวนอรสา หงส์นิกร (2529) ได้ศึกษาความต้องการและความพึงพอใจบริการแนะแนวของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการบริการแนะแนวในทุกด้านในปริมาณสูงความต้องการในบริการแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านบริการสนเทศต้องการข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ สภาพการทำงาน ความก้าวหน้า รายได้ ด้านบริการให้คำปรึกษา ต้องการไปสู่จุดสูงสุดตามความสามารถ ด้านบริการจัดหางาน ต้องการให้จัดหางานเมื่อสำเร็จการศึกษา และด้านบริการทดสอบ ต้องการให้ทดสอบบุคลิกภาพ และความสนใจในอาชีพ สำหรับความพึงพอใจในบริการแนะแนวนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยรับบริการ และผู้ที่รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ต่อมาพิศมัย หาญสมบัติ (2531) ได้ศึกษาความต้องการของนักศึกษาและความคิดเห็นของผู้บริหารต่อบริการแนะแนวอาชีพในสหวิทยาลัยล้านนา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการให้จัดบริการแนะแนวอาชีพทุกด้านอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้บริหารส่วนใหญ่ สำหรับบริการแนะแนวที่ต้องการให้จัด ได้แก่ ด้านการทดสอบ ด้านข้อมูลทางอาชีพ ด้านการจัดหางานด้านการให้คำปรึกษา และด้านการติดตามผล

ในปี 2532 อมรรัตน์ ประสานศัพท์ ได้ศึกษาการจัดบริการแนะแนวอาชีพในมหาวิทยาลัยของรัฐ 4 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการจัดบริการ ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดบริการ ศึกษาเกณฑ์ และวิธีการรับ นิสิตนักศึกษาเข้าทำงานของหน่วยงานเอกชน และเสนอแนะแนวทางในการจัดบริการแนะแนวในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่าบริการที่จัดให้นิสิตนักศึกษา ได้แก่ บริการให้คำปรึกษา บริการทดสอบเชิงจิตวิทยา บริการห้องสมุดอาชีพ และบริการจัดหางาน โดยอยู่ในความรับผิดชอบของแผนกบริการและสวัสดิการ หรือหัวหน้างานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ กองกิจการนิสิตนักศึกษา และใช้สถานที่และอุปกรณ์ในอาคารกองกิจการนิสิตนักศึกษา และอาคารอื่นในมหาวิทยาลัย ด้านการใช้บริการนั้น นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ใช้บริการเพราะไม่มีปัญหาจำเป็น สำหรับบริการที่ใช้มากที่สุดคือ บริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ทั้งศึกษาภายในประเทศและต่างประเทศ บริการห้องสมุดอาชีพและบริการจัดหางาน สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวของผู้บริหาร และ

นิสิตนักศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในด้านสถานที่และการจัดบุคลากรที่มีความสามารถ ให้บริการ รวมทั้งเรื่องกำหนดวัตถุประสงค์ และนโยบายการจัดบริการแนะแนวอย่างชัดเจน ในด้านการรับนิสิตนักศึกษาเข้าทำงานในหน่วยงานเอกชน ผู้บริหารได้กำหนดวิธีการโดยการสอบข้อเขียน ทั้งวิชาทั่วไปและวิชาเฉพาะ การสอบสัมภาษณ์ รวมทั้งพิจารณาคุณวุฒิทางการศึกษา เพศ อายุ ประสบการณ์ บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ และสุขภาพ เป็นต้น

ในการพัฒนาการจัดบริการแนะแนวในมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้วิจัยได้เสนอว่าควรได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ รวมทั้งให้มีการติดตามผลความต้องการแรงงานจากหน่วยงานเอกชนและการมีงานทำของบัณฑิต เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยในต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพนั้น ได้มีผู้ศึกษาวิเคราะห์หลายราย กล่าวคือ Holland (1972) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารกิจการนักศึกษาในวิทยาลัยชุมชนของรัฐพบว่า วิทยาลัยชุมชนของรัฐได้จัดรูปแบบงานบริการนักศึกษาออกเป็นฝ่าย โดยให้มีผู้บริหารกิจการนักศึกษาคนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบและมีขอบข่ายงานคือ การบริการข่าวสารก่อนเข้าศึกษาในวิทยาลัย บริการรวบรวมข้อมูล บริการทดสอบผลการศึกษา ปฐมนิเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการข่าวสารด้านอาชีพ บริการช่วยเหลือด้านการเงินและบริการด้านกิจกรรมนักศึกษา

นอกจากนี้ Bratcher (1977) ได้ศึกษาความต้องการบริการแนะแนวของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัย Lincoln Memorial Harrogate และ Tennessee พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการบริการแนะแนวด้านบริการสนเทศเกี่ยวกับการศึกษาต่อ การจัดหางาน บริการสนเทศด้านอาชีพ และแหล่งประกอบอาชีพในระดับสูง ส่วนความต้องการบริการแนะแนวด้านเพศศึกษา และบริการสนเทศด้านการแต่งกายและมารยาทอยู่ในระดับต่ำ

ต่อมา Culp (1981) ได้วิเคราะห์การให้บริการด้านกิจการนักศึกษาที่วิทยาลัยชุมชน เซมิโรล (Semirole) โดยสอบถามนักศึกษาใหม่ นักศึกษาที่ศึกษามากกว่า 2 ภาคการศึกษา และนักศึกษาผู้ใหญ่พบว่า

1. บริการที่เป็นประโยชน์กับนักศึกษาคือ การรับน้องใหม่ การทดสอบ การจัดหางาน บริการให้คำปรึกษาด้านการศึกษาและอาชีพ และบริการปฐมนิเทศ
2. นักศึกษาใหม่ สนใจที่จะใช้บริการให้คำปรึกษาในด้านการศึกษาและอาชีพ บริการปฐมนิเทศ และเทคนิคการเรียน

3. นักศึกษาผู้ใหญ่ เห็นว่า บริการจัดหางานในระหว่างศึกษา บริการให้คำปรึกษาด้านการศึกษาไม่เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา

4. นักศึกษาใหม่และนักศึกษาที่ศึกษามากกว่า 2 ภาคการศึกษา ไม่สนใจบริการให้คำปรึกษาด้านส่วนตัวและสังคม

ในด้านการวางแผนเพื่อการบริหารกิจการศึกษานั้น Lewis (1981) ได้ทำวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบของการวางแผน เพื่อการดำเนินงานบริหารกิจการศึกษาในมหาวิทยาลัยขนาดเล็กทางตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐโอคลาโฮมา โดยประเมินจากการใช้ความรู้ในการบริหารและการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ของสถาบัน และความต้องการของนักศึกษา ผลจากการวิจัยพบว่าผู้บริหารและนักศึกษามีความต้องการแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานต่าง ๆ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษาจะต้องวางแผนงานร่วมกัน ดำเนินงานร่วมกันและควรมีการกำหนดกลุ่มของนักศึกษา เพื่อช่วยในการวางแผนการดำเนินงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ต่อมา กันยา สุวรรณแสง (1986) ได้ศึกษารูปแบบศูนย์ให้คำปรึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาตามความต้องการของนักศึกษาและผู้บริหารของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะหารูปแบบการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาของมหาวิทยาลัยที่เหมาะสมในประเทศไทย ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า นักศึกษาไทยมีความต้องการบริการสอดคล้องกับนักศึกษาในสหรัฐอเมริกาใน 5 บริการ ดังนี้

1. บริการทางการศึกษา
2. บริการทางจิตวิทยา
3. บริการให้คำปรึกษา
4. บริการด้านอนามัย
5. บริการแนะแนวอาชีพ

และพบว่า บริการที่นักศึกษาและผู้บริหารต้องการมากที่สุด คือบริการแนะแนวอาชีพและบริการด้านอนามัย แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยปรากฏว่ารูปแบบศูนย์ให้คำปรึกษาจะเป็นรูปแบบเดียวกันอย่างแน่นอนย่อมไม่ได้ ทั้งนี้ ขึ้นกับความจำเป็น ความเหมาะสมของแต่ละมหาวิทยาลัย ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคมของแต่ละประเทศ

ส่วนในด้านการตัดสินใจเลือกอาชีพด้านกิจการนิสิตนักศึกษานั้น Hunter (1992) ได้สำรวจการพิจารณาเลือกประกอบอาชีพด้านกิจการนิสิตนักศึกษา ของนิสิตปริญญาโทที่ศึกษาสาขากิจการนิสิตนักศึกษา จำนวน 93 คน ระหว่างปี 1985-1989 พบว่า การตัดสินใจเลือกอาชีพมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ 6 ประการ กล่าวคือ

1. การได้รับคำแนะนำปรึกษาและแรงสนับสนุน จากผู้ที่ประกอบอาชีพนี้อยู่แล้วในขณะที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
2. การมีประสบการณ์ในการทำงานหรือเกิดความประทับใจ ในอาชีพด้านกิจการนักศึกษา ในขณะที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
3. การตระหนักถึง ความสำคัญและคุณค่าของงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา ร่วมกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านนี้
4. ปฏิกริยาตอบโต้ของบุคคลอื่นต่องานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา ได้แก่ บุคคลในครอบครัว ครู อาจารย์ ในระดับปริญญาตรี ซึ่งหมายถึงการต้องการให้ทุกฝ่ายให้การยอมรับในอาชีพนี้
5. ความไม่มั่นใจในอาชีพด้านกิจการนิสิตนักศึกษา เนื่องจากไม่ได้เรียนมาทางด้านนี้โดยตรง มาก่อน ทำให้ไม่ทราบทิศทางในการทำงาน ดังนั้นจึงควรเลือกอาชีพให้ตรงกับสาขาวิชาที่เรียนมา ซึ่งจะ ทำให้เรามั่นใจในการทำงาน
6. การเลือกอาชีพนี้เพราะต้องการจะปรับหรือพัฒนาคุณภาพของชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา ให้ดีขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศอาจ สรุปได้ว่าการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพนั้น มีความสำคัญต่อนิสิตนักศึกษาเป็นอย่างยิ่งในการที่จะช่วยให้ นิสิตนักศึกษาได้รู้จักตนเอง รู้จักการปรับตัวพัฒนาด้านการเรียน การเสริมสร้างบุคลิกภาพ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ รู้จักการเลือกอาชีพ มีการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ และมีงานทำอย่างเหมาะสมเมื่อสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาควรดำเนินการให้บริการอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ นิสิตนักศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา โดยความร่วมมือสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนทั้งภายในและภายนอกสถาบันอุดมศึกษา

ด้านโครงสร้างองค์กรและการบริหารงานของการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา จากการศึกษพบว่า ส่วนใหญ่งานบริการด้านนี้อยู่ในฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา โดยมีรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง แต่บางสถาบันอาจมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์จากคณะวิชาต่าง ๆ มาร่วมดำเนินการด้วย ทั้งนี้แต่ละสถาบันอาจกำหนดรูปแบบของโครงสร้างตามความเหมาะสมกับสภาพของแวดล้อมของแต่ละสถาบัน

ในด้านการบริหารงานนั้นพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านนี้ ได้แก่ ความเข้าใจและการสนับสนุนจากผู้บริหารของสถาบัน งบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ บุคลากรที่มีจำนวนและคุณภาพเหมาะสม ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหารงาน เนื่องจากจะต้องเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะแนว

ทาง ให้แก่นิสิตนักศึกษาทั้งในด้านการศึกษา ด้านอารมณ์ สังคม และด้านอาชีพ รวมทั้งการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ดังนั้นบุคลากรจึงต้องมีคุณลักษณะพิเศษคือ นอกจากจะมีความรู้ทางทฤษฎีและทักษะทางด้านจิตวิทยาแนะแนวและให้คำปรึกษาแล้ว จะต้องมีความคิดที่ดี มีโลกทัศน์กว้างไกล และมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น นอกจากนี้บุคลากรที่ปฏิบัติงานควรจะได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอในหลักสูตรที่จัดเฉพาะ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้านประเภทของการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา พบว่าบริการที่จัดหลากหลายรูปแบบ แต่ส่วนใหญ่จะครอบคลุมด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ และด้านอารมณ์ สังคมและอื่น ๆ บริการข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้านการศึกษา อาชีพ และตำแหน่งงาน บริการจัดหางานทั้งที่เป็นงานชั่วคราวในระหว่างศึกษาและงานเมื่อสำเร็จการศึกษา การจัดฝึกอบรมเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ และบริการทดสอบด้านบุคลิกภาพ ความสนใจและความถนัดทางอาชีพ ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งอาจจัดบริการให้นิสิตนักศึกษาได้เพียงบางประเภท เนื่องจากมีข้อจำกัดในการบริหารงาน เช่น ขาดบุคลากร ขาดงบประมาณ สถานที่และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ จากการศึกษาความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาพบว่า นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ส่วนใหญ่ศึกษาสาขาวิชา สอดคล้องกับบุคลิกภาพของเขา และมีความต้องการบริการแนะแนวด้านข้อมูลอาชีพ และบริการจัดหางานมากที่สุด รวมทั้งต้องการให้ผู้ปฏิบัติงานด้านแนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความเข้าใจในความต้องการของนิสิตนักศึกษา และมีทักษะในการให้คำปรึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย